

Wymagania na poszczególne oceny klasa IV – 1 h

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Kim jestem?	waga narodzin dziecka dla rodziny i społeczeństwa odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka różnorodne potrzeby każdego człowieka i sposoby ich zaspakajania prawa dziecka we współczesnym świecie	Uczeń: określa datę i miejsce swoich urodzin; wymienia swoje zainteresowania; z pomocą nauczyciela wymienia dwa przykłady praw dziecka.	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego przyjdzie na świat dziecka jest ważnym wydarzeniem w życiu rodziny i społeczeństwa; wymienia różne potrzeby człowieka; wskazuje potrzeby, których zaspokojenie jest niezbędne do życia.	Uczeń: podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspakajania; omawia wybrane prawa dziecka; wymienia nazwę organizacji działających na rzecz dzieci.	Uczeń: wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka; omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane; wyjaśnia, czym zajmuje się UNICEF.	Uczeń: wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka, podaje przykłady; wyraża opinię na temat przestrzegania praw dziecka we współczesnym świecie i roli międzynarodowych organizacji, które pomagają w ich obronie wyszukuje na ten temat informacje z różnych źródeł.
Ja i moja rodzina	rodzina i ród oraz więzi ją łączące prawa i obowiązki członków rodziny genealogia nauką badającą związki pokrewieństwa pamiętki i tradycja rodzinna	Uczeń: wyjaśnia i poprawnie posługuje się pojęciem „rodzina”; wymienia swych przodków do pradiadków włącznie; samodzielnie podaje przykłady obowiązków dziecka w rodzinie; wymienia przykłady pamiętek rodzinnych.	Uczeń: wyjaśnia i poprawnie posługuje się pojęciem „ród”; nazywa na przykładzie swojej rodziny stopnie pokrewieństwa; z pomocą nauczyciela wymienia przykłady więzi łączących członków rodziny.	Uczeń: wymienia przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny; charakteryzuje więzi łączące rodzinę; podaje przykłady tradycji obowiązujących w jego rodzinie; rysuje schemat drzewa genealogicznego swojej rodziny.	Uczeń: definiuje pojęcia: „genealogia”, „drzewo genealogiczne”; wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu człowieka; wyjaśnia znaczenie pamiętek rodzinnych jako źródeł informacji o przeszłości rodziny; wyraża opinię na temat potrzeby kultywowania tradycji i gromadzenia pamiętek rodzinnych.	Uczeń: na podstawie informacji zawartych w tekście rysuje drzewo genealogiczne.

W mojej szkole	społeczność szkolna, jej prawa i obowiązki samorząd szkolny historia i tradycja szkoły uprzejmość, sprawiedliwość i tolerancja jako przejawy zachowań pozytywnych poszanowanie godności i odmienności kolegów konflikty międzyludzkie i sposoby ich rozwiązywania	Uczeń : wskazuje elementy łączące zespół klasowy (np. wiek, wspólne lekcje, wychowawca); wymienia elementy tradycji własnej szkoły; wskazuje uprzejmość i koleżeńskość jako zachowania konieczne dla funkcjonowania zespołu klasowego.	Uczeń : podaje przykłady działań samorządu szkolnego; na podanych przykładach wskazuje zachowania świadczące o poszanowaniu godności i odmienności innych; uzasadnia konieczność przestrzegania zasad koleżeństwa i przyjaźni.	Uczeń : wyjaśnia, kto tworzy społeczność szkolną; wyjaśnia zasady funkcjonowania samorządu szkolnego; podaje przykłady działań samorządu w swojej szkole; podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania.	Uczeń : charakteryzuje społeczność szkolną z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków; wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe ; wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja.	Uczeń : na podstawie samodzielnej analizy statutu szkoły przedstawia zasady funkcjonowania samorządu w swojej szkole.
Jestem częścią społeczeństwa	społeczeństwo jako forma zbiorowości grupy społeczne i zasady przynależności do nich praca i jej rola w życiu człowieka	Uczeń : wymienia swoje zainteresowania; podaje przykład grupy społecznej, do której należy; określa na podanych przykładach pozytywne i negatywne zachowania.	Uczeń : definiuje pojęcie „społeczeństwo” ; podaje dziedzinę wiedzy lub umiejętności, które rozwijają się pod wpływem własnych zainteresowań; określa swoją przynależność do grup społecznych.	Uczeń : definiuje pojęcie „grupa społeczna”; uzasadnia konieczność przestrzegania przyjętych norm współżycia w najbliższym otoczeniu; opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie; wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka.	Uczeń : wskazuje zainteresowania jako płaszczyznę kontaktów i wymiany doświadczeń z rówieśnikami.	Uczeń : wskazuje, przytaczając odpowiednie argumenty, osiągnięcia współczesnej cywilizacji jako efekt pracy minionych pokoleń.
Moja mała ojczyzna	mała ojczyzna – społeczność historia i kultura formy upamiętniania	Uczeń : nazywa i pokazuje na mapie region i województwo, w którym mieszka; wymienia	Uczeń : opisuje położenie geograficzne swojej miejscowości; w kilku zdaniach prezentuje	Uczeń : prezentuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając tradycję historyczno--kulturową;	Uczeń : charakteryzuje elementy kultury regionalnej stanowiące o jej odrębności, np. strój, gwara,	Uczeń : na podstawie wiadomości z różnych źródeł charakteryzuje dokonania postaci z

	a przeszłości małej ojczyzny	przykłady zabytków architektury i przyrody swojego regionu.	atrakcje turystyczne małej ojczyzny; wymienia nazwy miejscowości w najbliższej okolicy.	zbiera i prezentuje informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości małej ojczyzny.	potrawy; wyjaśnia, na czym polega wkład kultury regionalnej w rozwój kultury polskiej; przedstawia problemy społeczno-gospodarcze małej ojczyzny.	regionu, które przyczyniły się do jego rozwoju.
Samorząd lokalny	władze lokalne – zakres działań i sposób ich powoływania	Uczeń : wskazuje na planie miejscowości siedzibę władz lokalnych; wymienia nazwisko wójta (burmistrza lub prezydenta); podaje jeden przykład działań władz lokalnych.	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „władza lokalna”; wymienia przedstawicieli władzy lokalnej; wyjaśnia zasady powoływania władz lokalnych; podaje przykład działań podejmowanych przez władzę lokalną w swojej miejscowości.	Uczeń: wymienia i nazywa władze lokalne, używając pojęć: „rada miasta” „lub gminy”, „wójt” („burmistrz” lub „prezydent”); omawia przykłady działań samorządu lokalnego z własnego terenu.	Uczeń: wymienia zakres działań władz lokalnych.	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego istnienie samorządu terytorialnego jest ważne dla rozwoju społeczeństwa demokratycznego.
Moja ojczyzna – Polska	Polska – położenie, obszar, granice, kraje sąsiednie symbole, święta narodowe Polski, miejsca pamięci narodowej ludność Polski – mniejszości narodowe i etniczne, miejsca największych skupisk Polaków na świecie zróżnicowanie regionalne Polski	Uczeń : wskazuje na mapie Europy Polskę; nazywa główne rzeki Polski (Wisłę, Odrę, Wartę) i pokazuje je na mapie; wskazuje na mapie Morze Bałtyckie i góry (Tatry); wymienia pełną nazwę państwa polskiego; wymienia i nazywa polskie symbole; recytuje słowa hymnu państwowego; wymienia święta narodowe (3 maja, 11 listopada).	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „symbole narodowe”; wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”, nawiązując do legendarnych początków państwa; wymienia i wskazuje na mapie Europy państwa sąsiadujące z Polską; omawia położenie geograficzne Polski; wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce; wymienia przykłady	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „naród”; wyjaśnia symbolikę polskich barw narodowych; wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski; nazywa i pokazuje na mapie krainy geograficzno-historyczne Polski; nazywa wydarzenia historyczne, które upamiętniają polskie święta narodowe.	Uczeń: wyjaśnia, na czym polega zróżnicowanie regionalne Polski; wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie; wymienia mniejszości narodowe i etniczne; charakteryzuje więzi łączące naród; uzasadnia konieczność poszanowania symboli narodowych; wyjaśnia rolę, jaką symbole narodowe pełnią w życiu narodów;	Uczeń: wyjaśnia okoliczności powstania hymnu państwowego; wskazuje postacie historyczne wzmiankowane w hymnie i wydarzenia z jakimi są one związane; przygotowuje prezentację miejsc pamięci narodowej z własnego regionu i przedstawia ją w klasie lub tworzy portfolio.

			miejsc pamięci narodowej (np. Grób Nieznanego Żołnierza).		wskazuje miejsce pamięci w swojej okolicy i opowiada o wydarzeniach, które ono upamiętnia.	
Moje państwo – Rzeczpospolita Polska	Polska krajem demokratycznym najwyższe organy władzy w Polsce konstytucja dokumentem określającym prawa i obowiązki obywateli	Uczeń : wymienia imię i nazwisko urzędującego premiera i prezydenta RP; wskazuje konstytucję jako najważniejszy dokument w państwie.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „demokracja”; wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „konstytucja”; wyjaśnia zasady wyborów władz w Polsce.	Uczeń : podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej; samodzielnie dokonuje interpretacji fragmentu tekstu Konstytucji RP.	Uczeń : przedstawia zakres obowiązków najwyższych organów władzy w Polsce.
Legendy o początkach państwa polskiego	pochodzenie nazwy Polska, jej herbu i barw narodowych Legenda formą popularyzacji i wiedzy o przeszłości	Uczeń : z pomocą nauczyciela opowiada legendę <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i> . z pomocą nauczyciela opowiada legendę <i>O Popielu i Piaście oraczu</i> .	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „legenda”; wyjaśnia pochodzenie nazwy Gniezno; wymienia dawną nazwę określającą Polaków (Lechici). wskazuje na mapie miejscowości wymienione w legendach	Uczeń : samodzielnie opowiada legendy <i>O Lechu, Czechu i Rusie i O Popielu i Piaście oraczu</i> ; rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy; wskazuje na mapie współczesnych sąsiadów Polski.	Uczeń : wyjaśnia związek legendy z symbolami państwa polskiego. wyjaśnia w oparciu o legendę pochodzenie nazwy pierwszej polskiej dynastii.	Uczeń : samodzielnie przygotowuje prezentację o historii godła polskiego lub samodzielnie przygotowuje prezentację o legendarnych początkach państwa polskiego.
Unia Europejska	Unia Europejska organizacją państw Europy państwa członkowskie Unii Europejskiej symbolika Unii Europejskiej Polska krajem członkowskim Unii Europejskiej.	Uczeń : rozpoznaje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn; na podstawie mapy wymienia państwa członkowskie Unii Europejskiej.	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „Unia Europejska”, „euro”; wyjaśnia cel powstania Unii Europejskiej.	Uczeń : określa daty: powstania UE (1993 r.) i przyjęcia Polski do UE (2004 r.).	Uczeń : wymienia najważniejsze instytucje UE i charakteryzuje ich zadania.	Uczeń : opowiada na podstawie wiadomości z różnych źródeł o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej i prezentuje przykłady konkretnych działań wyrażając na ten temat własną opinię.
Problemy	problemy ludzkości w XXI wieku	Uczeń : wymienia przykłady	Uczeń : wymienia organizacje	Uczeń : wyjaśnia na przykładach	Uczeń : formułuje własną opinię o	Uczeń : definiuje pojęcia: „organizacja

ludzkości w XXI wieku	skutki działalności człowieka działania pomocowe podejmowane przez państwa i organizacje pozarządowe	problemów ludzkości w XXI wieku; wymienia przykłady działań pomocowych, które są podejmowane przez państwa lub organizacje pozarządowe.	działające na rzecz ludzi potrzebujących pomocy (np. Polski Czerwony Krzyż, Polska Akcja Humanitarna, fundacje) i wskazuje cel ich działalności; opowiada o przejawach nędzy na świecie.	przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie; uzasadnia potrzebę wspólnych międzynarodowych działań.	działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe; wyjaśnia konieczność niesienia pomocy potrzebującym, rozpoczynając działania od najbliższego środowiska.	humanitarna”, „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka”, „terroryzm”; rozumie wagę i znaczenie istnienia „Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka”; potrafi zinterpretować na podstawie tekstu źródłowego („Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka”) prawa człowieka zawarte w tym dokumencie.
Czym zajmuje się historia?	historia nauk o przeszłości historia nauk badającą przyczyny i skutki ważnych wydarzeń elementy kształtujące historię praca historyka	Uczeń: definiuje pojęcia: „historia”, „historycy”; wyjaśnia, czym zajmuje się historia.	Uczeń: wyjaśnia, kto tworzy historię.	Uczeń: przedstawia elementy kształtujące historię: ważne wydarzenia, działalność wybitnych jednostek, praca przeszłych pokoleń; wyjaśnia zadania historyków.	Uczeń: wskazuje korzyści, jakie daje dobra znajomość historii; wyjaśnia konieczność zbadania przyczyn i skutków wydarzeń historycznych dla zrozumienia przeszłości.	Uczeń: wskazuje osiągnięcia współczesnej cywilizacji (podaje konkretne przykłady)jako efekt pracy minionych pokoleń.
Źródła historyczne i ich rodzaje	źródła historyczne i ich podział przykłady źródeł historycznych archeologia nauką wspomagającą badania historyczne	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „źródła historyczne”; wymienia przykłady źródeł historycznych.	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „archeologia”; przedstawia podział źródeł historycznych; podaje przykłady źródeł materialnych i pisanych.	Uczeń: wyjaśnia znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości.	Uczeń: uzasadnia konieczność dotarcia do wszelkich możliwych źródeł w celu dobrego i obiektywnego poznania przeszłości; przedstawia znaczenie badań archeologicznych dla poznania przeszłości.	Uczeń: wskazuje podobieństwa i różnice między zakresem badań historyków i archeologów.

<p>Chronimy ślady przeszłości</p>	<p>zabytki i ich rodzaje zadania muzeów różnorodne formy ochrony zabytków</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „zabytek, muzeum”; wskazuje muzeum jako podstawową formę ochrony zabytków; przedstawia najważniejsze zasady zachowania się w muzeum (1–2 przykłady).</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie: „biblioteka”; wymienia najważniejsze instytucje ochrony zabytków (muzeum, biblioteka); wyjaśnia konieczność właściwego zachowania się w muzeum; przedstawia zasady poprawnego zachowania się w instytucjach chroniących zabytki.</p>	<p>Uczeń: przedstawia zadania muzealnictwa (gromadzenie, przechowywanie, konserwacja zabytków, organizacja wystaw); wyjaśnia konieczność ochrony zabytków.</p>	<p>Uczeń: definiuje pojęcia: „skansen”, „archiwum”; wymienia różnorodne formy ochrony zabytków.</p>	<p>Uczeń: sporządza własną listę najpiękniejszych polskich zabytków.</p>
<p>Jak zmierzyć czas?</p>	<p>sposoby mierzenia czasu dawniej i współczesne jednostki pomiaru czasu dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „zegar”, „kalendarz”; wymienia jednostki pomiaru czasu zegarowego i kalendarzowego; wskazuje na ilustracji dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu.</p>	<p>Uczeń: wymienia sposoby mierzenia czasu dawniej i współcześnie; nazywa i wskazuje na ilustracji dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu.</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia potrzebę mierzenia czasu; czyta ze zrozumieniem tekst źródłowy i odpowiada na związane z nim pytania.</p>	<p>Uczeń: wskazuje i wyjaśnia związek między obserwacją przyrody a powstaniem zegarów i kalendarzy; charakteryzuje sposoby określania czasu minionych wydarzeń w dalekiej przeszłości (przed wynalezieniem kalendarza i zegarów).</p>	<p>Uczeń: wyszukuje z różnych źródeł informacje o dawnych kalendarzach (np. egipskim) i prezentuje je w wybranej przez siebie formie.</p>
<p>Ery, tysiąclecia i wieki, czyli czas w historii</p>	<p>zasady określania czasu minionych wydarzeń (czasy przed naszą erą, czasy naszej ery) według kalendarza chrześcijańskiego; „era”, „epoka”, „wiek”,</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „wiek”, „tysiąclecie”; wyjaśnia znaczenie skrótów: p.n.e. i n.e.; określa wiek podanego wydarzenia; zapisuje określony wiek cyfrą rzymską.</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „era”, „taśma chronologiczna”, „oś czasu”; wskazuje narodziny Chrystusa jako wydarzenie określające podział czasu na czasy p.n.e. i n.e.; zaznacza na</p>	<p>Uczeń: wskazuje wydarzenie starsze i młodsze; oblicza upływ czasu między podanymi wydarzeniami w zakresie naszej ery lub czasów przed naszą erą.</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „chronologia”; porządkuje podane wydarzenia według chronologii; wyjaśnia fakt, że podział czasu jest podziałem umownym.</p>	<p>Uczeń: oblicza upływ czasu między wydarzeniem sprzed naszej ery a wydarzeniem, które miało miejsce w czasach naszej ery (wie, że w historii nie ma roku 0).</p>

	„tysiąclecie” – pojęcia i ich zakres obliczanie upływu czasu wydarzeń chronologicznie porządkowanie wydarzeń		taśmie chronologicznej podane wydarzenia.			
Początki ludzkości	czas i miejsce pojawienia się pierwszych ludzi warunki życia najstarszych przodków człowieka dokonania pierwszych ludzi koczowniczy i osiadły tryb życia	Uczeń: wskazuje Afrykę Środkową jako miejsce pojawienia się pierwszych ludzi; nazywa sposoby zdobywania pożywienia przez pierwszych ludzi (zbieractwo, myślistwo); podaje 1–2 przykłady mieszkań najstarszych przodków człowieka.	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: koczowniczy i osiadły tryb życia; charakteryzuje warunki życia pierwszych ludzi; wyjaśnia, w jaki sposób pierwsi ludzie wzniecali ogień; wyjaśnia wpływ umiejętności wzniesienia ognia na warunki życia pierwszych ludzi; wskazuje przejście do osiadłego trybu życia jako najważniejsze osiągnięcie pierwszych ludzi.	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „prehistoria”; wymienia narzędzia używane przez pierwszych ludzi; wymienia najważniejsze osiągnięcia pierwszych ludzi życia (tkactwo, garncarstwo, uprawa roli); odczytuje informacje zawarte w materiale ilustracyjnym.	Uczeń: wskazuje wpływ osiągnięć pierwszych ludzi na zmiany w warunkach ich życia; wyjaśnia wagę przejścia z koczowniczego do osiadłego trybu życia dla warunków życia ludzi.	Uczeń: wyszukuje i prezentuje informacje na temat osad prehistorycznych.
Pierwsze cywilizacje	powstanie pierwszych cywilizacji rola wielkich rzek w życiu najstarszych cywilizacji społeczny podział pracy	Uczeń: wymienia najstarsze cywilizacje (podaje przykład np. Egipt); wskazuje miejsca powstania pierwszych cywilizacji posługując się wyrażeniem „wielkie rzeki”; wskazuje rzekę Nil jako jedną z rzek, nad którą	Uczeń: wskazuje na mapie położenie geograficzne Mezopotamii i Egiptu; zaznacza na taśmie chronologicznej czas powstania najstarszych cywilizacji (3500 r. p.n.e.); wyjaśnia, dlaczego pierwsze	Uczeń: definiuje pojęcie „państwo”; nazywa i wskazuje na mapie rzeki, nad którymi leżały Egipt i Mezopotamia; wyjaśnia rolę wielkich rzek w funkcjonowaniu pierwszych państw; wymienia grupy społeczne	Uczeń: definiuje pojęcie „cywilizacje”; wyjaśnia sposób funkcjonowania systemów nawadniających; przedstawia zajęcia grup społecznych w państwach starożytnych; wyjaśnia, na czym polegał społeczny podział pracy.	Uczeń: wyjaśnia i uzasadnia znaczenie pracy w życiu najstarszych społeczeństw.

		powstały pierwsze cywilizacje.	państwa powstały nad wielkimi rzekami (podaje jeden argument np. wylewy wielkich rzek).	państw starożytnych.		
Wynalezienie pisma. Zaczyna się historia	wynalezienie pisma i jego znaczenie rodzaje pisma materiał pisarski znaczenie umiejętności czytania i pisanania	Uczeń: definiuje pojęcie „pismo”; określa czas wynalezienia pisma; nazywa materiał, na którym pisano, podaje przynajmniej jeden przykład.	Uczeń: wymienia rodzaje pisma (klinowe, obrazkowe i alfabetyczne); zaznacza rok 3500 r. p.n.e. na taśmie chronologicznej; nazywa materiał, na którym pisano.	Uczeń: nazwa i opisuje poznany materiał pisarski.	Uczeń: charakteryzuje poznane rodzaje pisma; wyjaśnia znaczenie pisma dla poznania przeszłości i komunikowania się ludzi.	Uczeń: przygotowuje prezentację na temat: „Wynalezienie pisma czyli kiedy kończy się prehistoria a zaczyna historia”.
W Egipcie faraonów	warunki życia w starożytnym Egipcie; władca Egiptu i zakres jego władzy ludność starożytnego Egiptu, jej zajęcia i warunki życia	Uczeń: wskazuje na mapie starożytny Egipt i rzekę Nil; wyjaśnia pojęcie „faraon”.	Uczeń: definiuje pojęcie „piramida”; zaznacza na taśmie chronologicznej czas powstania starożytnego Egiptu (3000 r. p.n.e.); wskazuje znaczenie Nilu dla funkcjonowania państwa egipskiego.	Uczeń: wskazuje czas powstania starożytnego Egiptu; charakteryzuje warunki naturalne starożytnego Egiptu; wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu.	Uczeń: przedstawia zajęcia grup społecznych starożytnego Egiptu; opowiada o warunkach życia poszczególnych grup społecznych starożytnego Egiptu; omawia pozycję faraona w społeczeństwie egipskim.	Uczeń: wyszukuje i prezentuje informacje o słynnych władcach starożytnego Egiptu.
Droga Egipcjanina do wieczności	wierzenia starożytnych Egipcjan najważniejsze bóstwa i wyobrażenia o nich piramidy – grobowce faraonów	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „wielobóstwo”; przedstawia krótko wierzenia starożytnych Egipcjan.	Uczeń: opisuje sposoby oddawania czci bogom; wymienia najważniejsze bóstwa egipskie.	Uczeń: opowiada, w jaki sposób Egipcjanie przedstawiali bogów; wyjaśnia sposób budowy piramid; wymienia (na podstawie ilustracji) narzędzia używane do budowy piramid.	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „mumifikacja”, „mumia”, „sfinks”; wyjaśnia przyczyny mumifikowania zwłok.	Uczeń: przygotuje krótką informację o słynnych grobowcach lub piramidach egipskich.
W Atenach Peryklesa	położenie i warunki naturalne	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „demokracja”;	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „polis”;	Uczeń: wymienia zasługi Peryklesa dla	Uczeń: omawia zasady funkcjonowania	Uczeń: wykorzystując informacje z

	starożytnej Grecji wygląd Aten w starożytności władza w starożytnych Atenach	wskazuje na mapie starożytną Grecję i Ateny; opowiada o warunkach naturalnych starożytnej Grecji.	opisuje wygląd Aten w czasach Peryklesa; wymienia zajęcia mieszkańców Aten.	rozwoju Aten; wymienia czynniki jednoczące Greków w starożytności.	demokracji ateńskiej.	różnych źródeł przygotowuje przewodnik po Atenach w czasach Peryklesa i przedstawia go we wskazanej formie.
W kręgu greckich wierzeń i filozofii	świątynie greckie miejsce kultu religijnego; narodziny teatru greckiego i filozofii; igrzyska sportowe i ich rola w życiu starożytnych Greków	Uczeń: wymienia sposoby oddawania czci bogom (świątynie, igrzyska, teatr); wymienia Olimpię jako miejsce rozegrania pierwszych igrzysk starożytnych; wymienia sposoby nagradzania zwycięzców; wskazuje na mapie Olimpię i Ateny;	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „igrzyska olimpijskie”; wymienia dyscypliny sportowe rozgrywane podczas igrzysk; opowiada o wyglądzie i sposobie prezentacji sztuk w teatrze greckim.	Uczeń: określa datę pierwszych igrzysk olimpijskich i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie.	Uczeń: wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy igrzyskami w starożytności i dzisiaj (np. ubiór, dyscypliny, nagrody).	Uczeń: wymienia dokonania starożytnych Greków w różnych dziedzinach; przygotowuje prezentację na temat wierzeń Greków; wymienia dzieła sztuki nawiązujące do tematyki mitologicznej; opisuje, jak wierzenia wpływały na życie starożytnych Greków.
Od osady do imperium	położenie Rzymu i zajęcia mieszkańców w przyczynie rozwoju Rzymu	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „imperium”; wskazuje na mapie Rzym, Morze Śródziemne; wskazuje na mapie zasięg podbojów rzymskich; wskazuje przyczyny sukcesów armii rzymskiej (podaje przynajmniej jeden argument).	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „legion”; zaznacza na taśmie chronologicznej datę legendarnego założenia Rzymu (753 r. p.n.e.); wskazuje na mapie Półwysep Apeniński, Tyber; wymienia grupy społeczne starożytnego Rzymu; wskazuje źródła sukcesów armii rzymskiej.	Uczeń: omawia zajęcia poszczególnych grup społecznych; charakteryzuje technikę wojenną Rzymian (posługując się nazwami machin).	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „łuk triumfalny”; przedstawia przyczyny powstania imperium rzymskiego; wyjaśnia słusność twierdzenia, że Morze Śródziemne było wewnętrznym morzem Rzymian; wyjaśnia, jak w Rzymie wykształciła się arystokracja.	Uczeń: przedstawia postacie wybitnych wodzów rzymskich np. Juliusza Cezara.

Dokowania starożytnych Rzymian	dokowania Rzymian ułatwiające funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców; Rzymianie twórcami prawa; łacina językiem Rzymian	Uczeń: wymienia najważniejsze dokonania Rzymian, które ułatwiły funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców (prawo, drogi, mosty, akwedukty).	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „prawo”, „akwedukty”; charakteryzuje najważniejsze dokonania Rzymian, które ułatwiły funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców.	Uczeń: opowiada o edukacji Rzymian przygotowującej do kariery urzędniczej; wskazuje łańcuch jako język Rzymian.	Uczeń: wyjaśnia przydatność dokonań Rzymian dla funkcjonowania państwa i życia mieszkańców; opowiada (posługując się ilustracją) o etapach budowy dróg w starożytnym Rzymie.	Uczeń: wyjaśnia znaczenie osiągnięć prawniczych Rzymian dla prawa współczesnego; podaje zapisy prawa rzymskiego wykorzystywane współcześnie.
Narodziny chrześcijaństwa	Izraelici, odmiennosc ich wiary w swiecie starozytnym najwazniejsze zasady judaizmu Jezus z Nazaretu i jego nauki narodziny nowej religii i polozenie jej wyznawcow rozprzestrzenienie sie chrześcijaństwa	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „chrześcijaństwo”, „Biblia”; przedstawia osobę i nauki Jezusa z Nazaretu; opisuje okoliczności narodzin chrześcijaństwa.	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „apostol”, „Dekalog”; zaznacza na taśmie chronologicznej wiek narodzin chrześcijaństwa; wskazuje na mapie Palestynę i miasta związane z życiem i działalnością Jezusa z Nazaretu.	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „Jahwe”, „judaizm”, „Mesjasz”, „Stary Testament”, „Nowy Testament”; wyjaśnia, na czym polegała odmiennosc nauk Jezusa wobec religii Żydów; opowiada o sytuacji chrześcijan w I–IV wieku.	Uczeń: przedstawia najważniejsze zasady judaizmu; wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo wywodzi się z judaizmu.	Uczeń: wskazuje czynniki łączące chrześcijaństwo i judaizm.

Wymagania na poszczególne oceny klasa IV – 2 h

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Kim jestem?	waga narodzin dziecka dla rodziny i społeczeństwa odmienność i неповtarzalność każdego człowieka różnorodne potrzeby każdego człowieka i sposoby ich zaspakajania prawa dziecka we współczesnym świecie	Uczeń: określa datę i miejsce swoich urodzin; wymienia swoje zainteresowania; z pomocą nauczyciela wymienia dwa przykłady praw dziecka.	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego przyjście na świat dziecka jest ważnym wydarzeniem w życiu rodziny i społeczeństwa; wymienia różne potrzeby człowieka; wskazuje potrzeby, których zaspokojenie jest niezbędne do życia.	Uczeń: podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspakajania; omawia wybrane prawa dziecka; wymienia nazwę organizacji działających na rzecz dzieci.	Uczeń: wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i неповtarzalność każdego człowieka; omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane; wyjaśnia, czym zajmuje się UNICEF.	Uczeń: wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i неповtarzalność każdego człowieka, podaje przykłady; wyraża opinię na temat przestrzegania praw dziecka we współczesnym świecie i roli międzynarodowych organizacji, które pomagają w ich obronie wyszukuje na ten temat informacje z różnych źródeł.
Ja i moja rodzina	rodzina i ród oraz więzi ją łączące prawa i obowiązki członków rodziny genealogia nauką badającą związki pokrewieństwa pamiętki i tradycja rodzinna	Uczeń: wyjaśnia i poprawnie posługuje się pojęciem „rodzina”; wymienia swych przodków do pradiadków włącznie; samodzielnie podaje przykłady obowiązków dziecka w rodzinie; wymienia przykłady pamiętek rodzinnych.	Uczeń: wyjaśnia i poprawnie posługuje się pojęciem „ród”; nazywa na przykładzie swojej rodziny stopnie pokrewieństwa; z pomocą nauczyciela wymienia przykłady więzi łączących członków rodziny.	Uczeń: wymienia przykłady praw i obowiązków przysługujących członkom rodziny; charakteryzuje więzi łączące rodzinę; podaje przykłady tradycji obowiązujących w jego rodzinie; rysuje schemat drzewa genealogicznego swojej rodziny.	Uczeń: definiuje pojęcia: „genealogia”, „drzewo genealogiczne”; wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu człowieka; wyjaśnia znaczenie pamiętek rodzinnych jako źródeł informacji o przeszłości rodziny; wyraża opinię na temat potrzeby kultywowania tradycji i gromadzenia pamiętek rodzinnych.	Uczeń: na podstawie informacji zawartych w tekście rysuje drzewo genealogiczne.

<p>Niezwykłe drzewo – drzewo genealogiczne</p>	<p>zasady sporządzania drzewa genealogicznego własnej rodziny stopnie pokrewieństwa</p>	<p>Uczeń : prezentuje schemat drzewa genealogicznego swojej najbliższej rodziny.</p>	<p>Uczeń : na podstawie rysunku drzewa genealogicznego własnej rodziny wymienia jej członków i określa stopnie pokrewieństwa.</p>	<p>Uczeń : przedstawia członków swojej rodziny (zawody, ich udział w ważnych wydarzeniach historycznych, ciekawostki).</p>	<p>Uczeń : przedstawia znaczenie drzewa genealogicznego jako ważnego źródła informacji o rodzinie.</p>	<p>Uczeń : samodzielnie, wyczerpująco i w ciekawy sposób prezentuje historię swojej rodziny tworząc narrację historyczną.</p>
<p>W mojej szkole</p>	<p>społeczność szkolna, jej prawa i obowiązki samorząd szkolny historia i tradycja szkoły uprzejmość, sprawiedliwość i tolerancja jako przejawy zachowań pozytywnych poszanowanie godności i odmienności kolegów konflikty międzyludzkie i sposoby ich rozwiązywania</p>	<p>Uczeń : wskazuje elementy łączące zespół klasowy (np. wiek, wspólne lekcje, wychowawca); wymienia elementy tradycji własnej szkoły; wskazuje uprzejmość i koleżeńskość jako zachowania konieczne dla dobrego funkcjonowania zespołu klasowego.</p>	<p>Uczeń : podaje przykłady działań samorządu szkolnego; na podanych przykładach wskazuje zachowania świadczące o poszanowaniu godności i odmienności innych; uzasadnia konieczność przestrzegania zasad koleżeństwa i przyjaźni.</p>	<p>Uczeń : wyjaśnia, kto tworzy społeczność szkolną; wyjaśnia zasady funkcjonowania samorządu szkolnego; podaje przykłady działań samorządu w swojej szkole; podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania.</p>	<p>Uczeń : charakteryzuje społeczność szkolną z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków; wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe ; wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja.</p>	<p>Uczeń : na podstawie samodzielnej analizy statutu szkoły przedstawia zasady funkcjonowania samorządu w swojej szkole.</p>
<p>Jestem częścią społeczeństwa</p>	<p>społeczeństwo jako forma zbiorowości grupy społeczne i zasady przynależności do nich praca i jej rola w życiu człowieka</p>	<p>Uczeń : wymienia swoje zainteresowania; podaje przykład grupy społecznej, do której należy; określa na podanych przykładach pozytywne i negatywne zachowania.</p>	<p>Uczeń : definiuje pojęcie „społeczeństwo” ; podaje dziedzinę wiedzy lub umiejętności, które rozwijają się pod wpływem własnych zainteresowań; określa swoją przynależność do grup społecznych.</p>	<p>Uczeń : definiuje pojęcie „grupa społeczna”; uzasadnia konieczność przestrzegania przyjętych norm współżycia w najbliższym otoczeniu; opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich</p>	<p>Uczeń : wskazuje zainteresowania jako płaszczyznę kontaktów i wymiany doświadczeń z rówieśnikami.</p>	<p>Uczeń : wskazuje, przytaczając odpowiednie argumenty, osiągnięcia współczesnej cywilizacji jako efekt pracy minionych pokoleń.</p>

				role w społeczeństwie; wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka.		
Moje zachowanie moją wizytówką	zachowania godne i ich przykłady zachowania niegodne i sposoby przeciwstawiania się im	Uczeń: wskazuje na przykładach zachowania godne i niegodne; nazywa zachowania przedstawione na ilustracji; wskazuje sposoby rozwiązywania konfliktów.	Uczeń: wymienia różne typy zachowań i postaw w sytuacjach konfliktowych; uzasadnia konieczność przestrzegania zasad koleżeństwa i przyjaźni.	Uczeń: uzasadnia w krótkiej wypowiedzi konieczność poszanowania godności i odmienności innych ludzi; uzasadnia konieczność przestrzegania przyjętych norm współżycia w najbliższym otoczeniu.	Uczeń: wskazuje zainteresowania jako płaszczyznę kontaktów i wymiany doświadczeń z rówieśnikami; wymienia przykłady zagrożeń dla dzieci i młodzieży (np. papierosy, alkohol, narkotyki, sekty).	Uczeń: wskazuje na przykładach kompromis i negocjacje jako sposoby rozwiązywania konfliktów.
Moja mała ojczyzna	mała ojczyzna – społeczność, historia i kultura formy upamiętniania przeszłości małej ojczyzny	Uczeń: nazywa i pokazuje na mapie region i województwo, w którym mieszka; wymienia przykłady zabytków architektury i przyrody swojego regionu.	Uczeń: opisuje położenie geograficzne swojej miejscowości; w kilku zdaniach prezentuje atrakcje turystyczne małej ojczyzny; wymienia nazwy miejscowości w najbliższej okolicy.	Uczeń: prezentuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając tradycję historyczno--kulturową; zbiera i prezentuje informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości małej ojczyzny.	Uczeń: charakteryzuje elementy kultury regionalnej stanowiące o jej odrębności, np. strój, gwara, potrawy; wyjaśnia, na czym polega wkład kultury regionalnej w rozwój kultury polskiej; przedstawia problemy społeczno-gospodarcze małej ojczyzny.	Uczeń: na podstawie wiadomości z różnych źródeł charakteryzuje dokonania postaci z regionu, które przyczyniły się do jego rozwoju.
Samorząd lokalny	władze lokalne – zakres działań i sposób ich powoływania	Uczeń: wskazuje na planie miejscowości siedzibę władz lokalnych; wymienia nazwisko wójta (burmistrza lub prezydenta); podaje jeden przykład działań	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „władza lokalna”; wymienia przedstawicieli władzy lokalnej; wyjaśnia zasady powoływania władz lokalnych; podaje przykład	Uczeń: wymienia i nazywa władze lokalne, używając pojęć: „rada miasta” „lub gminy”, „wójt” („burmistrz” lub „prezydent”); omawia	Uczeń: wymienia zakres działań władz lokalnych.	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego istnienie samorządu terytorialnego jest ważne dla rozwoju społeczeństwa demokratycznego.

		władz lokalnych.	działań podejmowanych przez władzę lokalną w swojej miejscowości.	przykłady działań samorządu lokalnego z własnego terenu.		
Moja ojczyzna – Polska	Polska – położenie, obszar, granice, kraje sąsiednie symbole, święta narodowe Polski, miejsca pamięci narodowej ludność Polski – mniejszości narodowe i etniczne, miejsca największych skupisk Polaków na świecie różnicowanie regionalne Polski	Uczeń : wskazuje na mapie Europy Polskę; nazywa główne rzeki Polski (Wisłę, Odrę, Wartę) i pokazuje je na mapie; wskazuje na mapie Morze Bałtyckie i góry (Tatry); wymienia pełną nazwę państwa polskiego; wymienia i nazywa polskie symbole; recytuje słowa hymnu państwowego; wymienia święta narodowe (3 maja, 11 listopada).	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „symbole narodowe”; wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”, nawiązując do legendarnych początków państwa; wymienia i wskazuje na mapie Europy państwa sąsiadujące z Polską; omawia położenie geograficzne Polski; wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce; wymienia przykłady miejsc pamięci narodowej (np. Grób Nieznanego Żołnierza).	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „naród”; wyjaśnia symbolikę polskich barw narodowych; wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski; nazywa i pokazuje na mapie krainy geograficzno-historyczne Polski; nazywa wydarzenia historyczne, które upamiętniają polskie święta narodowe.	Uczeń : wyjaśnia, na czym polega różnicowanie regionalne Polski; wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie; wymienia mniejszości narodowe i etniczne; charakteryzuje więzi łączące naród; uzasadnia konieczność poszanowania symboli narodowych; wyjaśnia rolę, jaką symbole narodowe pełnią w życiu narodów; wskazuje miejsce pamięci w swojej okolicy i opowiada o wydarzeniach, które ono upamiętnia.	Uczeń : wyjaśnia okoliczności powstania hymnu państwowego; wskazuje postacie historyczne wzmiankowane w hymnie i wydarzenia z jakimi są one związane; przygotowuje prezentację miejsc pamięci narodowej z własnego regionu i przedstawia ją w klasie lub tworzy portfolio.
My spod znaku Orła Białego	pochodzenie nazwy Polska polskie symbole narodowe polskie święta narodowe miejsca pamięci narodowej	Uczeń : wymienia święta narodowe (3 maja, 11 listopada); wymienia pełną nazwę państwa polskiego; wymienia i nazywa polskie symbole narodowe; recytuje słowa hymnu państwowego.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „symbole narodowe”; wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”, nawiązując do legendarnych początków państwa; wymienia przykłady miejsc pamięci narodowej (np.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „naród”; wyjaśnia symbolikę polskich barw narodowych; nazywa wydarzenia historyczne, które upamiętniają polskie święta narodowe.	Uczeń : charakteryzuje więzi łączące naród; uzasadnia konieczność poszanowania symboli narodowych; wyjaśnia rolę, jaką symbole narodowe pełnią w życiu narodów.	Uczeń : wyjaśnia okoliczności powstania hymnu państwowego; wskazuje postacie historyczne wzmiankowane w hymnie i wydarzenia z jakimi są one związane.

			Grób Nieznanego Żołnierza).			
My spod znaku Orła Białego – święta narodowe i miejsca pamięci narodowej rozszerzenie do tematu <i>My spod znaku Orła Białego</i>	polskie święta narodowe miejsca pamięci narodowej	Uczeń : wymienia święta narodowe (3 maja, 11 listopada).	Uczeń : wymienia przykłady miejsc pamięci narodowej.	Uczeń : wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej.	Uczeń : wskazuje miejsce pamięci w swojej okolicy i opowiada o wydarzeniach, które one upamiętniają.	Uczeń : przygotowuje prezentację miejsc pamięci narodowej z własnego regionu i przedstawia ją w klasie lub tworzy portfolio.
Moje państwo – Rzeczpospolita Polska	Polska krajem demokratycznym najwyższe organy władzy w Polsce konstytucja dokumentem określającym prawa i obowiązki obywateli	Uczeń : wymienia imię i nazwisko urzędującego premiera i prezydenta RP; wskazuje konstytucję jako najważniejszy dokument w państwie.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „demokracja”; wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „konstytucja”; wyjaśnia zasady wyborów władz w Polsce.	Uczeń : podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej; samodzielnie dokonuje interpretacji fragmentu tekstu Konstytucji RP.	Uczeń : przedstawia zakres obowiązków najwyższych organów władzy w Polsce.
Legendy o powstaniu państwa polskiego legenda <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i>	początki państwa polskiego na podstawie legendy <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i> cechy charakterystyczne legend	Uczeń : z pomocą nauczyciela opowiada legendę <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i> .	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „legenda”; wyjaśnia pochodzenie nazwy Gniezno; wymienia dawną nazwę określającą Polaków (Lechici).	Uczeń : samodzielnie opowiada legendę <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i> ; rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy; wskazuje na mapie współczesnych sąsiadów Polski.	Uczeń : wyjaśnia związek legendy z symbolami państwa polskiego.	Uczeń : samodzielnie przygotowuje prezentację o historii godła polskiego.
Legendy o powstaniu państwa polskiego legenda <i>O Popielu i Piaście oraczu</i>	legenda <i>O Popielu i Piaście oraczu</i>	Uczeń : z pomocą nauczyciela opowiada legendę <i>O Popielu i Piaście oraczu</i> .	Uczeń : wskazuje na mapie miejscowości wymienione w legendach.	Uczeń : samodzielnie opowiada legendę <i>O Popielu i Piaście oraczu</i> .	Uczeń : wyjaśnia w oparciu o legendę pochodzenie nazwy pierwszej polskiej dynastii.	Uczeń : samodzielnie przygotowuje prezentację o legendarnych początkach państwa polskiego.
Unia Europejska	Unia Europejska organizacją	Uczeń : rozpoznaje symbole Unii	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „Unia	Uczeń : określa daty: powstania UE	Uczeń : wymienia najważniejsze	Uczeń : opowiada na podstawie

	państw Europy państwa członkowskie Unii Europejskiej symbolika Unii Europejskiej Polska krajem członkowskim Unii Europejskiej.	Europejskiej: flagę i hymn; na podstawie mapy wymienia państwa członkowskie Unii Europejskiej.	Europejska”, „euro”; wyjaśnia cel powstania Unii Europejskiej.	(1993 r.) i przyjęcia Polski do UE (2004 r.).	instytucje UE i charakteryzuje ich zadania.	wiadomości z różnych źródeł o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej i prezentuje przykłady konkretnych działań wyrażając na ten temat własną opinię.
Problemy ludzkości w XXI wieku	problemy ludzkości w XXI wieku skutki działalności człowieka działania pomocowe podejmowane przez państwa i organizacje pozarządowe	Uczeń : wymienia przykłady problemów ludzkości w XXI wieku; wymienia przykłady działań pomocowych, które są podejmowane przez państwa lub organizacje pozarządowe.	Uczeń : wymienia organizacje działające na rzecz ludzi potrzebujących pomocy (np. Polski Czerwony Krzyż, Polska Akcja Humanitarna, fundacje) i wskazuje cel ich działalności; opowiada o przejawach nędzy na świecie.	Uczeń : wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie; uzasadnia potrzebę wspólnych międzynarodowych działań.	Uczeń : formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe; wyjaśnia konieczność niesienia pomocy potrzebującym, rozpoczynając działania od najbliższego środowiska.	Uczeń : definiuje pojęcia: „organizacja humanitarna”, „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka”, „terroryzm”; rozumie wagę i znaczenie istnienia „Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka”; potrafi zinterpretować na podstawie tekstu źródłowego („Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka”) prawa człowieka zawarte w tym dokumencie.
Czym zajmuje się historia?	historia nauk o przeszłości historia nauką badającą przyczyny i skutki ważnych wydarzeń elementy kształtujące historię praca historyka	Uczeń : definiuje pojęcia: „historia”, „historycy”; wyjaśnia, czym zajmuje się historia.	Uczeń : wyjaśnia, kto tworzy historię.	Uczeń : przedstawia elementy kształtujące historię: ważne wydarzenia, działalność wybitnych jednostek, praca przeszłych pokoleń; wyjaśnia zadania historyków.	Uczeń : wskazuje korzyści, jakie daje dobra znajomość historii; wyjaśnia konieczność zbadania przyczyn i skutków wydarzeń historycznych dla zrozumienia przeszłości.	Uczeń : wskazuje osiągnięcia współczesnej cywilizacji (podaje konkretne przykłady) jako efekt pracy minionych pokoleń.

O czytaniu mapy	mapa elementem pracy historyka elementy mapy plan i sposób jego wykorzystania	Uczeń: odczytuje proste informacje zamieszczone na mapie i planie.	Uczeń: definiuje pojęcia: „mapa”, „plan”; nazywa i wskazuje stałe elementy mapy i planu (treść, skala, legenda).	Uczeń: wskazuje sytuacje, w których umiejętność posługiwania się mapą i planem jest przydatna.	Uczeń: wyjaśnia znaczenie mapy i planu dla dobrego poznania przeszłości.	Uczeń: samodzielnie i w bardzo dobrym stopniu posługuje się planem i mapą, odczytuje zamieszczone tam informacje.
Źródła historyczne i ich rodzaje	źródła historyczne i ich podział przykłady źródeł historycznych archeologia nauką wspomagającą badania historyczne	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „źródła historyczne”; wymienia przykłady źródeł historycznych.	Uczeń: wyjaśnia pojęcie „archeologia”; przedstawia podział źródeł historycznych; podaje przykłady źródeł materialnych i pisanych.	Uczeń: wyjaśnia znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości.	Uczeń: uzasadnia konieczność dotarcia do wszelkich możliwych źródeł w celu dobrego i obiektywnego poznania przeszłości; przedstawia znaczenie badań archeologicznych dla poznania przeszłości.	Uczeń: wskazuje podobieństwa i różnice między zakresem badań historyków i archeologów.
Ziemia mówi o przeszłości	praca archeologów przykłady ważnych odkryć archeologicznych na ziemiach polskich	Uczeń: wymienia przykłady ważnych odkryć archeologicznych dokonanych w Polsce.	Uczeń: opowiada w kilku zdaniach o wybranych odkryciach archeologicznych; wskazuje mapie omawiane stanowiska archeologiczne.	Uczeń: opowiada o przygotowaniu archeologów do prac wykopaliskowych.	Uczeń: charakteryzuje ważne odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich; wymienia przykłady odkryć archeologicznych regionu.	Uczeń: przedstawia wybrane stanowiska archeologiczne regionu i prezentuje je w formie wskazanej przez nauczyciela.
Odkrycia archeologiczne mojej miejscowości i regionu Rozszerzenie do tematu <i>Ziemia mówi o przeszłości</i>	przykłady odkryć archeologicznych regionu i ich charakterystyka	Uczeń: wymienia stanowiska archeologiczne miejscowości lub regionu.	Uczeń: charakteryzuje krótko jedno wybrane stanowisko archeologiczne regionu lub własnej miejscowości.	Uczeń: charakteryzuje najważniejsze stanowiska archeologiczne regionu lub własnej miejscowości.	Uczeń: wyjaśnia wkład odkryć archeologicznych w regionie w rozwój wiedzy o przeszłości.	Uczeń: zbiera samodzielnie i z różnych źródeł informacje o wybranych stanowiskach archeologicznych regionu lub własnej miejscowości tworząc portfolio.
Chronimy ślady	zabytki i ich rodzaje	Uczeń: wyjaśnia pojęcia:	Uczeń: wyjaśnia pojęcia:	Uczeń: przedstawia	Uczeń: definiuje pojęcia:	Uczeń: sporządza własną

przeszłości	zadania muzeów różnorodnej formy ochrony zabytków	„zabytek, muzeum”; wskazuje muzeum jako podstawową formę ochrony zabytków; przedstawia najważniejsze zasady zachowania się w muzeum (1–2 przykłady).	„biblioteka”; wymienia najważniejsze instytucje ochrony zabytków (muzeum, biblioteka); wyjaśnia konieczność właściwego zachowania się w muzeum; przedstawia zasady poprawnego zachowania się w instytucjach chroniących zabytki.	zadania muzealnictwa (gromadzenie, przechowywanie, konserwacja zabytków, organizacja wystaw); wyjaśnia konieczność ochrony zabytków.	„skansen”, „archiwum”; wymienia różnorodną formę ochrony zabytków.	listę najpiękniejszych polskich zabytków.
Nasze klasowe muzeum rozszerzenie do tematu <i>Chronimy ślady przeszłości</i>	pracownicy muzeum i ich zadania zasady tworzenia ekspozycji muzealnych	Uczeń: współtworzy ekspozycję klasową przygotowaną z własnych, prywatnych zbiorów zgodnie z zasadami wystawy (opis, czas powstania, pochodzenie wystawianego przedmiotu).	Uczeń: definiuje pojęcia: „strażnik muzealny”, „przewodnik”; wyjaśnia zakres obowiązków strażnika i przewodnika muzealnego.	Uczeń: definiuje pojęcie „kustosz”; wyjaśnia zakres obowiązków kustosa.	Uczeń: opowiada o stworzonej przez klasę ekspozycji, posługując się wyrazami „eksponat”, „ekspozycja”; wyjaśnia wkład zbiorów prywatnych w ochronę zabytków.	Uczeń: przygotowuje samodzielnie relację ze swojej wizyty w muzeum i przedstawia ją w klasie.
Zabytki Polski	polskie zabytki z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO	Uczeń: wymienia przykłady polskich zabytków z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO (podaje przynajmniej jeden przykład).	Uczeń: wymienia kilka przykładów polskich zabytków z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO; wskazuje na mapie omawiane zabytki.	Uczeń: opisuje w kilku zdaniach wybrane zabytki z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.	Uczeń: wymienia przykłady cennych zabytków regionalnych.	Uczeń: samodzielnie tworzy portfolio wybranego zabytku regionalnego.
Jak zmierzyć czas?	sposoby mierzenia czasu dawniej i współczesnie	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: „zegar”, „kalendarz”; wymienia jednostki	Uczeń: wymienia sposoby mierzenia czasu dawniej i współcześnie;	Uczeń: wyjaśnia potrzebę mierzenia czasu; czyta ze zrozumieniem tekst źródłowy i	Uczeń: wskazuje i wyjaśnia związek między obserwacją przyrody a	Uczeń: wyszukuje z różnych źródeł informacje o dawnych kalendarzach

	<p>jednostki pomiaru czasu dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu</p>	<p>pomiaru czasu zegarowego i kalendarzowego ; wskazuje na ilustracji dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu.</p>	<p>nazywa i wskazuje na ilustracji dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu.</p>	<p>odpowiada na związane z nim pytania.</p>	<p>powstaniem zegarów i kalendarzy; charakteryzuje sposoby określania czasu minionych wydarzeń w dalekiej przeszłości (przed wynalezieniem kalendarza i zegarów).</p>	<p>(np. egipskim) i prezentuje je w wybranej przez siebie formie.</p>
<p>Ery, tysiąclecia i wieki, czyli czas w historii</p>	<p>zasady określania czasu minionych wydarzeń (czasy przed naszą erą, czasy naszej ery) według kalendarza chrześcijańskiego; „era”, „epoka” „wiek”, „tysiąclecie” – pojęcia i ich zakres obliczanie upływu czasu wydarzeń chronologicznie porządkowanie wydarzeń</p>	<p>Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „wiek”, „tysiąclecie”; wyjaśnia znaczenie skrótów: p.n.e. i n.e.; określa wiek podanego wydarzenia; zapisuje określony wiek cyfrą rzymską.</p>	<p>Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „era”, „taśma chronologiczna” „oś czasu”; wskazuje narodziny Chrystusa jako wydarzenie określające podział czasu na czasy p.n.e. i n.e.; zaznacza na taśmie chronologicznej podane wydarzenia.</p>	<p>Uczeń : wskazuje wydarzenie starsze i młodsze; oblicza upływ czasu między podanymi wydarzeniami w zakresie naszej ery lub czasów przed naszą erą.</p>	<p>Uczeń : wyjaśnia pojęcie „chronologia”; porządkuje podane wydarzenia według chronologii; wyjaśnia fakt, że podział czasu jest podziałem umownym.</p>	<p>Uczeń : oblicza upływ czasu między wydarzeniem sprzed naszej ery a wydarzeniem, które miało miejsce w czasach naszej ery (wie, że w historii nie ma roku 0).</p>
<p>Początki ludzkości</p>	<p>czas i miejsce pojawienia się pierwszych ludzi warunki życia najstarszych przodków człowieka dokonania pierwszych ludzi koczowniczy i osiadły tryb życia</p>	<p>Uczeń : wskazuje Afrykę Środkową jako miejsce pojawienia się pierwszych ludzi; nazywa sposoby zdobywania pożywienia przez pierwszych ludzi (zbieractwo, myślistwo);</p>	<p>Uczeń : wyjaśnia pojęcia: koczowniczy i osiadły tryb życia; charakteryzuje warunki życia pierwszych ludzi; wyjaśnia, w jaki sposób pierwsi ludzie wzniecali ogień; wyjaśnia wpływ umiejętności</p>	<p>Uczeń : wyjaśnia pojęcie „prehistoria”; wymienia narzędzia używane przez pierwszych ludzi; wymienia najważniejsze osiągnięcia pierwszych ludzi życia (tkactwo, garncarstwo,</p>	<p>Uczeń : wskazuje wpływ osiągnięć pierwszych ludzi na zmiany w warunkach ich życia; wyjaśnia wagę przejścia z koczowniczego do osiadłego trybu życia dla warunków życia ludzi.</p>	<p>Uczeń : wyszukuje i prezentuje informacje na temat osad prehistorycznych.</p>

		podaje 1–2 przykłady mieszkań najstarszych przodków człowieka.	wzniesienia ognia na warunki życia pierwszych ludzi; wskazuje przejście do osiadłego trybu życia jako najważniejsze osiągnięcie pierwszych ludzi.	uprawa roli); odczytuje informacje zawarte w materiale ilustracyjnym.		
Prehistoryczni łowcy	organizacja życia pierwszych ludzi (gromady) organizacja polowań narzędzia wykorzystywane do polowań znaczenie polowań dla zabezpieczenia bytu gromady	Uczeń: nazywa na podstawie ilustracji narzędzia wykorzystywane do polowań przez prehistorycznych łowców.	Uczeń: opowiada o przygotowaniach do łowów w czasach prehistorycznych; odczytuje informacje zawarte w materiale ilustracyjnym.	Uczeń: definiuje pojęcie „gromada”; wyjaśnia znaczenie polowań dla życia gromady.	Uczeń: wskazuje różnorodne sposoby wykorzystywane a upolowanych zwierząt.	Uczeń: przygotowuje pisemnie opowiadanie na temat: <i>W osadzie prehistorycznych łowców.</i>
Pierwsze cywilizacje	powstanie pierwszych cywilizacji rola wielkich rzek w życiu najstarszych cywilizacji społeczny podział pracy	Uczeń: wymienia najstarsze cywilizacje (podaje przykład np. Egipt); wskazuje miejsca powstania pierwszych cywilizacji posługując się wyrażeniem „wielkie rzeki”; wskazuje rzekę Nil jako jedną z rzek, nad którą powstały pierwsze cywilizacje.	Uczeń: wskazuje na mapie położenie geograficzne Mezopotamii i Egiptu; zaznacza na taśmie chronologicznej czas powstania najstarszych cywilizacji (3500 r. p.n.e.); wyjaśnia, dlaczego pierwsze państwa powstały nad wielkimi rzekami (podaje jeden argument np. wylewy wielkich rzek).	Uczeń: definiuje pojęcie „państwo”; nazywa i wskazuje na mapie rzeki, nad którymi leżały Egipt i Mezopotamia; wyjaśnia rolę wielkich rzek w funkcjonowaniu pierwszych państw; wymienia grupy społeczne państw starożytnych.	Uczeń: definiuje pojęcie „cywilizacje”; wyjaśnia sposób funkcjonowania systemów nawadniających; przedstawia zajęcia grup społecznych w państwach starożytnych; wyjaśnia, na czym polegał społeczny podział pracy.	Uczeń: wyjaśnia i uzasadnia znaczenie pracy w życiu najstarszych społeczeństw.
Wynalezienie pisma. Zaczyna się	wynalezienie pisma i jego znaczenie rodzaje pisma	Uczeń: definiuje pojęcie „pismo”; określa czas	Uczeń: wymienia rodzaje pisma (klinowe, obrazkowe i	Uczeń: nazwa i opisuje poznany materiał	Uczeń: charakteryzuje poznane rodzaje pisma;	Uczeń: przygotowuje prezentację na temat:

historia	materiał pisarski znaczenie umiejętności czytania i pisania	wynależenia pisma; nazywa materiał, na którym pisano, podaje przynajmniej jeden przykład.	alfabetyczne); zaznacza rok 3500 r. p.n.e. na taśmie chronologicznej; nazywa materiał, na którym pisano.	pisarski.	wyjaśnia znaczenie pisma dla poznania przeszłości i komunikowania się ludzi.	„Wynalezienie pisma czyli kiedy kończy się prehistoria a zaczyna historia”.
W Egipcie faraonów	warunki życia w starożytnym Egipcie; władca Egiptu i zakres jego władzy ludność starożytnego Egiptu, jej zajęcia i warunki życia	Uczeń : wskazuje na mapie starożytny Egipt i rzekę Nil; wyjaśnia pojęcie „faraon”.	Uczeń : definiuje pojęcie „piramida”; zaznacza na taśmie chronologicznej czas powstania starożytnego Egiptu (3000 r. p.n.e.); wskazuje znaczenie Nilu dla funkcjonowania państwa egipskiego.	Uczeń : wskazuje czas powstania starożytnego Egiptu; charakteryzuje warunki naturalne starożytnego Egiptu; wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu.	Uczeń : przedstawia zajęcia grup społecznych starożytnego Egiptu; opowiada o warunkach życia poszczególnych grup społecznych starożytnego Egiptu; omawia pozycję faraona w społeczeństwie egipskim.	Uczeń : wyszukuje i prezentuje informacje o słynnych władcach starożytnego Egiptu.
Droga Egipcjanina do wieczności	wierzenia starożytnych Egipcjan najważniejsze bóstwa i wyobrażenia o nich piramidy – grobowce faraonów	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „wielobóstwo”; przedstawia krótko wierzenia starożytnych Egipcjan.	Uczeń : opisuje sposoby oddawania czci bogom; wymienia najważniejsze bóstwa egipskie.	Uczeń : opowiada, w jaki sposób Egipcjanie przedstawiali bogów; wyjaśnia sposób budowy piramid; wymienia (na podstawie ilustracji) narzędzia używane do budowy piramid.	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „mumifikacja”, „mumia”, „sfinks”; wyjaśnia przyczyny mumifikowania zwłok.	Uczeń : przygotuje krótką informację o słynnych grobowcach lub piramidach egipskich.
W Atenach Peryklesa	położenie i warunki naturalne starożytnej Grecji wygląd Aten w starożytności władza w starożytnych Atenach	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „demokracja”; wskazuje na mapie starożytną Grecję i Ateny; opowiada o warunkach naturalnych starożytnej Grecji.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „polis”; opisuje wygląd Aten w czasach Peryklesa; wymienia zajęcia mieszkańców Aten.	Uczeń : wymienia zasługi Peryklesa dla rozwoju Aten; wymienia czynniki jednoczące Greków w starożytności.	Uczeń : omawia zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej.	Uczeń : wykorzystując informacje z różnych źródeł przygotowuje przewodnik po Atenach w czasach Peryklesa i przedstawia go we wskazanej formie.

W kręgu greckich wierzeń i filozofii	<p>świątynie greckie miejscom kultu religijnego; narodziny teatru greckiego i filozofii; igrzyska sportowe i ich rola w życiu starożytnych Greków</p>	<p>Uczeń: wymienia sposoby oddawania czci bogom (świątynie, igrzyska, teatr); wymienia Olimpię jako miejsce rozegrania pierwszych igrzysk starożytnych; wymienia sposoby nagradzania zwycięzców; wskazuje na mapie Olimpię i Ateny;</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „igrzyska olimpijskie”; wymienia dyscypliny sportowe rozgrywane podczas igrzysk; opowiada o wyglądzie i sposobie prezentacji sztuk w teatrze greckim.</p>	<p>Uczeń: określa datę pierwszych igrzysk olimpijskich i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie.</p>	<p>Uczeń: wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy igrzyskami w starożytności i dzisiaj (np. ubiór, dyscypliny, nagrody).</p>	<p>Uczeń: wymienia dokonania starożytnych Greków w różnych dziedzinach; przygotowuje prezentację na temat wierzeń Greków; wymienia dzieła sztuki nawiązujące do tematyki mitologicznej; opisuje, jak wierzenia wpływały na życie starożytnych Greków.</p>
Wśród bogów na Olimpie	<p>wierzenia Greków i ich wyobrażenia o bogach Bogowie olimpijscy i dziedziny, którymi się opiekowali mity – opowieści o bogach i bohaterach</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „bogowie olimpijscy”; wskazuje na mapie górę Olimp; wymienia sposoby oddawania czci bogom; wymienia imiona najpopularniejszych bogów olimpijskich (Zeus, Atena, Apollo).</p>	<p>Uczeń: opowiada, jak Grecy wyobrażali sobie bogów (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru).</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „mity”; charakteryzuje bogów olimpijskich z uwzględnieniem ich dziedzin opiekuńczych oraz atrybutów.</p>	<p>Uczeń: przedstawia Heraklesa, Odyseusza – bohaterów mitów greckich.</p>	<p>Uczeń: przygotowuje prezentację na temat wierzeń Greków; wymienia dzieła sztuki nawiązujące do tematyki mitologicznej; wskazuje, jak wierzenia wpływały na życie starożytnych Greków.</p>
Od osady do imperium	<p>położenie Rzymu i zajęcia mieszkańców w przyczynie rozwoju Rzymu</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „imperium”; wskazuje na mapie Rzym, Morze Śródziemne; wskazuje na mapie zasięg podbojów rzymskich; wskazuje przyczyny sukcesów armii rzymskiej (podaje</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „legion”; zaznacza na taśmie chronologicznej datę legendarnego założenia Rzymu (753 r. p.n.e.); wskazuje na mapie Półwysep Apeniński, Tyber; wymienia grupy</p>	<p>Uczeń: omawia zajęcia poszczególnych grup społecznych; charakteryzuje technikę wojenną Rzymian (posługując się nazwami machin).</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia pojęcie „łuk triumfalny”; przedstawia przyczyny powstania imperium rzymskiego; wyjaśnia słusność twierdzenia, że Morze Śródziemne było wewnętrznym</p>	<p>Uczeń: przedstawia postacie wybitnych wodzów rzymskich np. Juliusza Cezara.</p>

		przynajmniej jeden argument).	społeczne starożytnego Rzymu; wskazuje źródła sukcesów armii rzymskiej.		morzem Rzymian; wyjaśnia, jak w Rzymie wykształciła się arystokracja.	
Dokonywania starożytnych Rzymian	dokonywania Rzymian ułatwiające funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców; Rzymianie twórcami prawa; łacina językiem Rzymian	Uczeń : wymienia najważniejsze dokonywania Rzymian, które ułatwiły funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców (prawo, drogi, mosty, akwedukty).	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „prawo”, „akwedukty”; charakteryzuje najważniejsze dokonywania Rzymian, które ułatwiły funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców.	Uczeń : opowiada o edukacji Rzymian przygotowującej do kariery urzędniczej; wskazuje łacinę jako język Rzymian.	Uczeń : wyjaśnia przydatność dokonywania Rzymian dla funkcjonowania państwa i życia mieszkańców; opowiada (posługując się ilustracją) o etapach budowy dróg w starożytnym Rzymie.	Uczeń : wyjaśnia znaczenie osiągnięć prawniczych Rzymian dla prawa współczesnego; podaje zapisy prawa rzymskiego wykorzystywane współcześnie.
Spacer po Wiecznym Mieście	wygląd starożytnego Rzymu – Forum Romanum miejscem ważnym dla mieszkańców w warunkach życia starożytnych Rzymian sposoby spędzania czasu wolnego przez starożytnych Rzymian	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „gladiator”; przedstawia warunki życia mieszkańców starożytnego Rzymu; wskazuje igrzyska jako jedną z form spędzania czasu wolnego przez Rzymian.	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „willa”, „amfiteatr”, „Kolosium”; wymienia sposoby spędzania czasu wolnego w starożytnym Rzymie.	Uczeń : wyjaśnia pojęcie „termy”; wyjaśnia przyczynę różnic w położeniu mieszkańców; przedstawia funkcję Forum Romanum opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego w starożytnym Rzymie.	Uczeń : opowiada o budynkach i uroczystościach, które odbywały się na Forum Romanum	Uczeń : zbiera materiały z różnych źródeł na temat Koloseum lub innego słynnego zabytku rzymskiego i je prezentuje.
Narodziny chrześcijaństwa	Izraelici, odmiennosc ich wiary w świecie starożytnym najważniejsze zasady judaizmu Jezus z Nazaretu i jego nauki narodziny nowej religii	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „chrześcijaństwo”, „Biblia”; przedstawia osobę i nauki Jezusa z Nazaretu; opisuje okoliczności narodzin chrześcijaństwa.	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „apostół”, „Dekalog”; zaznacza na taśmie chronologicznej wiek narodzin chrześcijaństwa; wskazuje na mapie Palestynę i miasta związane z	Uczeń : wyjaśnia pojęcia: „Jahwe”, „judaizm”, „Mesjasz”, „Stary Testament”, „Nowy Testament”; wyjaśnia, na czym polegała odmiennosc nauk Jezusa	Uczeń : przedstawia najważniejsze zasady judaizmu; wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo wywodzi się z judaizmu.	Uczeń : wskazuje czynniki łączące chrześcijaństwo i judaizm.

	<p>i położenie jej wyznawców rozprzestrzenienie się chrześcijaństwa</p>		<p>życiem i działalnością Jezusa z Nazaretu.</p>	<p>wobec religii Żydów; opowiada o sytuacji chrześcijan w I–IV wieku.</p>		
<p>Dziedzictwo starożytności</p>	<p>najważniejsze dokonania cywilizacji starożytnych wykorzystanie dokonań cywilizacji starożytnych przez cywilizację XXI wieku</p>	<p>Uczeń : wymienia najważniejsze dokonania cywilizacji starożytnych (podaje przynajmniej dwa przykłady).</p>	<p>Uczeń : wymienia najważniejsze dokonania cywilizacji starożytnych (pismo, demokracja, prawo, teatr, igrzyska, architektura); charakteryzuje krótko najważniejsze dokonania cywilizacji starożytnych.</p>	<p>Uczeń : wskazuje sposób wykorzystania dokonań cywilizacji starożytnych współcześnie.</p>	<p>Uczeń : porównuje demokrację, teatr, igrzyska starożytne ze współczesnymi .</p>	<p>Uczeń : przygotowuje prezentację w dowolnej formie na temat: <i>Dziedzictwo starożytności.</i></p>

Wymagania na poszczególne oceny dla klasy V – 1 h

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Początek nowej epoki – średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> upadek imperium rzymskiego życie ludzi na początku średniowiecza wzrost znaczenia Kościoła powstanie nowych państw w Europie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i zaznacza na taśmie chronologicznej datę upadku imperium rzymskiego – 476 r.; wskazuje upadek imperium rzymskiego jako początek nowej epoki – średniowiecza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny podziału imperium rzymskiego na części wschodnią i zachodnią; przedstawia przyczyny upadku starożytnego Rzymu; wyjaśnia pojęcie „barbarzyńcy”; posługując się mapą, wskazuje i nazywa państwa barbarzyńskie powstałe na gruzach imperium rzymskiego; zna wpływ łaciny na powstanie języków romańskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak doszło do powstania państw barbarzyńskich na gruzach imperium rzymskiego; opowiada o położeniu ludności po upadku imperium rzymskiego; wyjaśnia pojęcie „języki romańskie” i podaje ich przykłady. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w życiu ludzi na początku średniowiecza; wyjaśnia przyczyny rozszerzenia się chrześcijaństwa w Europie; przedstawia rolę duchownych w państwach barbarzyńskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje na temat plemienia Wandalów i wyjaśnia współczesne rozumienie pojęcia „wandal”.
Nasi przodkowie – Słowianie	<ul style="list-style-type: none"> Słowianie, ich siedziby i zajęcia wierzenia Słowian obyczaje Słowian system plemienny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaznacza VI w. – czas pojawienia się Słowian w Europie – na taśmie chronologicznej; wymienia zajęcia Słowian; wymienia przykłady obrzędów słowiańskich, które przetrwały do dziś. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „plemię”; nazywa i wskazuje na mapie siedziby Słowian (tereny Europy Środkowo-Wschodniej); przedstawia wierzenia Słowian; podaje przykłady miejsc, w których Słowianie czcili bogów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia grupy etniczne Słowian i podaje przykłady współczesnych narodów do nich zaliczanych; wymienia więzi łączące członków jednego plemienia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „wiec”; wymienia najważniejszych bogów słowiańskich i ich dziedziny opiekuńcze; wyjaśnia zasady funkcjonowania ustroju plemiennego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje i opowiada o dożynkach – obrzędzie słowiańskim, który przetrwał do dziś.

<p>Mieszko twórcą państwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zjednoczenie plemion przez Polan • Mieszko I władcą nowego państwa • przyczyny chrztu Polski w 966 r. • skutki i znaczenie chrztu Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę chrztu Polski – 966 r.; • wskazuje wiek X jako czas panowania Mieszka I i zaznacza go na taśmie chronologicznej; • wskazuje Mieszka I jako pierwszego historycznego władcę Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „dynastia”; • wskazuje ród Piastów jako pierwszą polską dynastię panującą; • wskazuje na mapie państwo Mieszka I, Gniezno i Poznań; • na podstawie mapy wymienia plemiona zamieszkujące ziemie polskie w X w.; • wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez plemię Polan; • na podstawie mapy wymienia sąsiadów Polski za panowania Mieszka I. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „misja chrystianizacyjna”; • wyjaśnia pochodzenie nazw „Polanie” i „Polska”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przyczyny przyjęcia chrztu przez Mieszka I; • wymienia korzyści płynące dla Polski z przyjęcia chrześcijaństwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla rozwoju państwa polskiego.
<p>Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bolesław Chrobry następcą Mieszka I • cel i skutki misji św. Wojciecha • przyczyny i znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • Bolesław Chrobry i Otton III – bohaterowie zjazdu gnieźnieńskiego • koronacja Bolesława Chrobrego w 1025 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie przydomka „Chrobry”; • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę zjazdu gnieźnieńskiego – 1000 r.; • wskazuje bohaterów zjazdu gnieźnieńskiego – Bolesława Chrobrego i Ottona III. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia krótko postać św. Wojciecha; • opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego; • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Bolesława Chrobrego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej daty misji św. Wojciecha (997 r.) i koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.); • przedstawia cel misji św. Wojciecha; • opowiada o przebiegu misji św. Wojciecha; • wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego dla państwa polskiego; • wskazuje na mapie i nazywa tereny przyłączone do Polski przez Bolesława Chrobrego oraz miejscowość, w której powstało pierwsze w Polsce arcybiskupstwo. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zjazdu gnieźnieńskiego; • omawia decyzje ogłoszone na zjeździe gnieźnieńskim i ich znaczenie; • wyjaśnia znaczenie utworzenia w Polsce arcybiskupstwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia panowanie Bolesława Chrobrego.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Trud rządzenia	<ul style="list-style-type: none"> władca – jego prawa i obowiązki urzędnicy i ich zadania drużyna książęca i jej rola dwór książęcy (królewski) Gniezno pierwszą stolicą Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje Mieszka I i Bolesława Chrobrego jako pierwszych władców Polski; zna tytuły pierwszych władców Polski – księżę i król; wskazuje Gniezno jako pierwszą stolicę Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „drużyna książęca”; wyjaśnia zadania i znaczenie drużyny książęcej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejszych urzędników książęcych (królewskich); wskazuje zadania rady monarszej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia prawa i obowiązki władcy w X–XII w.; omawia zadania najważniejszych urzędników książęcych (królewskich); opowiada krótko o życiu dworu książęcego (królewskiego) w X–XII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia i omawia uzbrojenie wojów konnych i pieszych z początków średniowiecza.
Życie w Polsce pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> społeczeństwo polskie za pierwszych Piastów miejsca powstawania grodów wygląd, funkcja i znaczenie grodów zajęcia mieszkańców grodu funkcja podgrodzi i zajęcia ich mieszkańców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „gród”, „podgrodzie”; wskazuje miejsca, w których powstawały grody. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „danina”; wymienia grupy społeczne żyjące w Polsce X–XII w.; wskazuje na ilustracji elementy obronne grodu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zajęcia grup społecznych Polski X–XII w.; przedstawia zadania niektórych osad służebnych; wymienia mieszkańców grodu i podgrodzi; wskazuje zadania (zajęcia) mieszkańców podgrodzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „osady służebne”; przedstawia funkcje grodu; przedstawia i charakteryzuje obowiązki poddanych wobec monarchy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia znane grody powstałe na terenie regionu.
Wśród zakonników	<ul style="list-style-type: none"> powstawanie zgromadzeń zakonnych życie w klasztorze wygląd i zajęcia zakonników św. Franciszek z Asyżu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „klasztor”; charakteryzuje krótko św. Franciszka z Asyżu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „zakon”, „reguła zakonna”; opisuje wygląd zakonników; opowiada o życiu zakonnym używając pojęć: „modlitwa”, „praca”, „ubóstwo”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „tonsura”, „habit”; przedstawia zajęcia zakonników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „benedyktyńska praca”; opowiada o przygotowaniach do ślubów zakonnych; wymienia przyrzeczenia ślubów zakonnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> we wskazanej przez nauczyciela formie przedstawia św. Franciszka z Asyżu i nauki, jakie głosił.

<p>Kazimierz Wielki dobrym gospodarzem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kraków siedzibą królewską • polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego • założenie Akademii Krakowskiej • uczta u Wierzyńka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego; • zaznacza na taśmie chronologicznej datę 1364 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umiejscawia w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego i zaznacza je na taśmie chronologicznej; • wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego i wymienia państwa z nim sąsiadujące; • opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, wymieniając powstanie Akademii Krakowskiej i ucztę u Wierzyńka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady działań Kazimierza Wielkiego prowadzące do wzmocnienia państwa polskiego (odpowiedź powinna uwzględniać następujące zagadnienia: pokojowa polityka zagraniczna, rozwój handlu i rzemiosła, kolonizacja, budownictwo obronne, Akademia Krakowska, uczta u Wierzyńka). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • próbuje ocenić panowanie króla Kazimierza Wielkiego; • opowiada o uczcie u Wierzyńka; • na podstawie ilustracji identyfikuje uczestników uczty u Wierzyńka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o przykłady wyjaśnia powiedzenie: „Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”; • wymienia zabytki regionu powstałe w czasach Kazimierza Wielkiego.
<p>Na zamku rycerskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zamki obronne, ich funkcja i lokalizacja • wygląd zamku – elementy obronne i mieszkalne • mieszkańcy zamku, ich zajęcia i rozrywki • kodeks rycerski • rycerze i ich powinności • Zawisza Czarny wzorem średniowiecznego rycerza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o ilustrację opowiada o życiu mieszkańców zamku w średniowieczu; • wskazuje elementy obronne zamku i wyjaśnia ich funkcje w czasie obrony. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wygląd średniowiecznego zamku; • wymienia miejsca lokalizacji zamków; • wymienia mieszkańców zamku średniowiecznego; • w oparciu o ilustrację opisuje strój rycerza; • wymienia Zawiszę Czarnego jako wzór średniowiecznego rycerza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy obronne zamku: fosa, most zwodzony, brama, mury obronne, wieże; • wymienia cechy średniowiecznego rycerza; • definiuje pojęcia: „kodeks rycerski”, „herb”; • wyjaśnia funkcję średniowiecznych zamków; • opisuje warunki życia mieszkańców zamku; • przedstawia wzór rycerskiej postawy na przykładzie Zawiszy Czarnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zamki obronne regionu lub te, które widział lub zna; • wyjaśnia zależność usytuowania zamków od ich funkcji obronnej; • wymienia te cechy średniowiecznego rycerza, które mają charakter ponadczasowy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia potrzebę naśladowania postaw rycerskich; • wskazuje potrzebę ochrony zamków, jako pomników przeszłości.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
W średniowiecznym mieście	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie miast w średniowieczu • elementy obronne miast średniowiecznych • wygląd i zabudowa średniowiecznego rynku • miasta średniowieczne a współczesne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na planie miasta wskazuje elementy obronne i rynek, odczytuje nazwy znajdujących się na rynku budowli; • wymienia budynki znajdujące się przy rynku średniowiecznego miasta i omawia ich funkcje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o powstawaniu miast w średniowieczu i możliwościach ich lokowania; • wymienia elementy obronne miasta, zapewniające bezpieczeństwo jego mieszkańcom; • wyszukuje na planie miasta nazwy ulic, świadczące o specjalnościach rzemieślniczych; • opisuje wygląd średniowiecznego miasta, używając pojęć: „rynek”, „mury miejskie”, „brama miejska”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na ilustracji elementy obronne miejskiej zabudowy i omawia ich funkcje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „samorząd miejski”, „burmistrz”, „rajcy”, „rada miejska”, „ławnicy”; • omawia miejsca i sposoby lokowania średniowiecznego miasta, uwzględniając jego elementy obronne. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje wygląd miasta w średniowieczu i miasta współczesnego; • wymienia nazwy polskich miast powstałych w średniowieczu.
Mieszkańcy średniowiecznego miasta	<ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy średniowiecznych miast i ich zajęcia • cechy i ich zadania • warunki życia mieszkańców średniowiecznego miasta • czas wolny mieszkańców średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia mieszkańców średniowiecznego miasta; • na podstawie ilustracji opisuje wygląd warsztatu rzemieślniczego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „cech”; • opowiada o zajęciach kupców i rzemieślników; • wymienia nazwy specjalności średniowiecznych rzemieślników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego przez mieszkańców średniowiecznych miast; • na podstawie ilustracji opowiada o pracy średniowiecznych rzemieślników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „mistrz cechowy”, „czeladnik”; • ukazuje różnicowanie społeczne średniowiecznego miasta; • omawia warunki życia i zajęcia jego mieszkańców; • opowiada, jak wyglądała nauka zawodu w średniowieczu: od ucznia do mistrza cechowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zanikania współcześnie wielu specjalności rzemieślniczych.

<p>Wieś w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wygląd średniowiecznej wsi • zajęcia mieszkańców wsi • obowiązki chłopów wobec właściciela ziemi • życie codzienne mieszkańców wsi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opisuje wygląd średniowiecznej wsi; • opowiada o codziennej pracy mieszkańców wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o materiał ilustracyjny nazywa czynności wykonywane przez chłopów podczas prac polowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady uprawianych roślin i hodowanych zwierząt; • podaje przykłady obowiązków chłopów wobec właściciela wsi; • opowiada o rozrywkach mieszkańców wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia wygląd średniowiecznej wsi; • wskazuje na ilustracji kościół, karczmę, młyn i wyjaśnia ich rolę w funkcjonowaniu wsi; • opisuje warunki życia mieszkańców wsi; • wymienia powinności chłopów wobec właścicieli wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie chłopów z życiem rycerza i mieszczanina; • wymienia narzędzia używane podczas prac polowych i porównuje pracę chłopów z pracą rolników współcześnie (zauważa znaczenie postępu cywilizacyjnego).
<p>Trudne sąsiedztwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Krzyżacy na ziemiach polskich • utworzenie państwa krzyżackiego i jego organizacja • polityka Krzyżaków wobec sąsiadów • zagarnięcie Pomorza Gdańskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wygląd rycerzy krzyżackich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski; • wskazuje na mapie Mazowsze, ziemię chełmińską Pomorze Gdańskie, państwo zakonne, Gdańsk, Malbork; • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej rok 1226. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o okolicznościach utworzenia państwa zakonnego; • przedstawia politykę Krzyżaków wobec Polski; • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę utraty przez Polskę Pomorza Gdańskiego – 1308 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia politykę prowadzoną przez Krzyżaków na podbitych terenach; • wyjaśnia okoliczności zagarnięcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków; • wyjaśnia znaczenie Pomorza dla państwa polskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia samodzielnie zebrane wiadomości na temat organizacji zakonu krzyżackiego.
<p>Jadwiga Andegaweńska – król Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jadwiga Andegaweńska królem Polski • dwór Jadwigi i jej zasługi dla rozwoju kultury polskiej • testament królowej Jadwigi • kult św. Jadwigi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza na taśmie chronologicznej wiek XIV – czasy, w których żyła Jadwiga Andegaweńska; • charakteryzuje królową Jadwigę. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasługi królowej Jadwigi dla kultury polskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności wstąpienia na tron Jadwigi Andegaweńskiej; • opowiada o życiu dworu królowej Jadwigi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa, na podstawie schematu, związki pokrewieństwa między Jadwigą a ostatnimi Piastami; • wyjaśnia, dlaczego Jadwiga Andegaweńska została uznana za świętą. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy album „Dzieło królowej Jadwigi”, poświęcony królowej Jadwidze i jej działalności.

Jadwiga i Jagiello – unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny unii polsko-litewskiej w Krewie • Władysław Jagiełło królem Polski • bitwa pod Grunwaldem w 1410 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej daty unii w Krewie i bitwy pod Grunwaldem; • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego, Krewa, Grunwald. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej; • opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „unia personalna”; • opowiada o przebiegu bitwy pod Grunwaldem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o okolicznościach wstąpienia na tron Władysława Jagiełły; • przedstawia zobowiązania Władysława Jagiełły podjęte w Krewie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i przedstawia informacje o słynnych rycerzach, którzy brali udział w bitwie pod Grunwaldem.
--	---	--	---	---	--	--

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca

Wisłą do Gdańska	<ul style="list-style-type: none"> • odzyskanie Pomorza Gdańskiego • wzrost znaczenia Wisły jako szlaku komunikacyjnego • spław rzeczny • rozkwit Gdańska i innych miast położonych na szlaku wiślanym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Wisłę, Gdańsk i miasta położone na szlaku wiślanym; • wymienia towary, którymi handlowano w Polsce w XV i XVI wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „spichlerz”, „spław rzeczny”; • wskazuje znaczenie Wisły jako szlaku komunikacyjnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarki polskiej po odzyskaniu Pomorza Gdańskiego; • opowiada o funkcjonowaniu spławu rzeczno; • wyjaśnia pojęcia: „szkuta”, „flisak”, „żuraw”, i posługuje się nimi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności odzyskania Pomorza Gdańskiego; • przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu 1466 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i przedstawia informacje o różnych jednostkach pływających, wykorzystywanych w spławie rzeczno w XVI wieku.
Z Kolumbem ku nieznanym brzegom	<ul style="list-style-type: none"> • średniowieczne wyobrażenia o Ziemi • przyczyny odkryć geograficznych • wielcy odkrywcy i ich wyprawy (Krzysztof Kolumb, Vasco da Gama, Ferdynand Magellan) • skutki wielkich odkryć geograficznych dla Europy i Ameryki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „karawela”, „Nowy Świat” (patrz rozdział „Dwa światy”), „Indianie”, „broń palna”; • wymienia odkrywców: Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana, Vasco da Game; • umieszcza w czasie i w przestrzeni Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą wyprawę. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: „karawela”, „Nowy Świat” (patrz rozdział „Dwa światy”), „Indianie”, „broń palna”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i Ameryki; • wymienia nazwy towarów przywożonych z Nowego Świata do Europy (patrz rozdział „Dwa światy”). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny wielkich odkryć geograficznych; • wymienia wynalazki z dziedziny żeglugi, które umożliwiły dalekie wyprawy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny poszukiwania przez Europejczyków drogi morskiej do Indii; • wskazuje na mapie kierunki podróży znanych odkrywców; • wskazuje związek między wynalazkami z dziedziny żeglugi a podejmowaniem dalekich wypraw; • przedstawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich (patrz rozdział „Dwa światy”).
Narodziny nowej epoki	<ul style="list-style-type: none"> • renesans – nowe spojrzenie na świat • ideał człowieka renesansu • wynalezienie druku i jego rola w upowszechnianiu kultury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „humanizm”; • wymienia wybitnych przedstawicieli renesansu, m.in. Leonarda da Vinci, Michała Anioła; • zaznacza na taśmie chronologicznej epokę renesansu; • wskazuje Włochy jako kolebkę renesansu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy człowieka renesansu; • przedstawia poglądy głoszone przez humanistów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o zmianach, jakie zaszły w życiu codziennym ludzi renesansu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „renesans” („odrodzenie”); • charakteryzuje postawę człowieka renesansu; • wyjaśnia, na czym polegało znaczenie wynalezienia nowej metody druku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia osiągnięcia wybitnych postaci epoki (Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Jana Gutenberga); • opowiada o sposobie drukowania książek.

Renesansowy Wawel Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • potomkowie Władysława Jagiełły • drogi przenikania idei renesansu do Polski • Wawel renesansową siedzibą królów Polski • życie dworskie na Wawelu w okresie panowania ostatnich Jagiellonów • zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury polskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje czasy renesansu w Polsce z okresem panowania władców z rodu Jagiellonów; • opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania ostatnich Jagiellonów, używając pojęć: „dwór”, „komnata”, „arras”, „paź”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie drzewa genealogicznego Jagiellonów wskazuje i wyjaśnia stopnie pokrewieństwa w rodzinie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „dwór”, „komnata”, „arras”, „paź”; • wskazuje renesansowy charakter siedziby królewskiej na Wawelu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia drogi przenikania idei renesansowych do Polski; • wyjaśnia pochodzenie i znaczenie pojęcia „włoszczyzna”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady zmian wprowadzonych na dworze przez królową Bonę; • przedstawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury w Polsce.
W pracowni Mikołaja Kopernika	<ul style="list-style-type: none"> • Mikołaj Kopernik – człowiek renesansu • odkrycie Kopernika – teoria heliocentryczna • znaczenie odkrycia Kopernika 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: „uczony”, „astronom”, „odkrycie naukowe”; • opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „astronom”; • wskazuje na mapie miejscowości związane z życiem i działalnością Mikołaja Kopernika: Toruń, Frombork, Kraków, Olsztyn. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „teoria heliocentryczna”; • przedstawia Mikołaja Kopernika jako polskiego uczonego czasów renesansu; • wyjaśnienia istotę teorii heliocentrycznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o materiał ilustracyjny opisuje narzędzia badawcze, wykorzystywane w pracy uczonego; • przedstawia znaczenie teorii heliocentrycznej dla rozwoju nauki.
Szlachta i król rządzą Rzeczpospolitą	<ul style="list-style-type: none"> • szlachta i jej zajęcia • pozycja stanu szlacheckiego w państwie • sejm walny i sejmiki ziemskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zajęcia szlachty; • na podstawie ilustracji przedstawia skład sejmu walnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „sejm walny”, „sejmiki ziemskie”, „pospolite ruszenie”, „przywilej”; • zna rycerskie pochodzenie stanu szlacheckiego; • charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa; • wymienia najważniejszych urzędników królewskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zróżnicowanie w stanie szlacheckim; • opowiada o położeniu szlachty; • charakteryzuje zadania najważniejszych urzędników królewskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie; • wskazuje wpływ przywilejów na wyjątkową pozycję szlachty w Polsce XVI–XVII w.; • wymienia decyzje podejmowane na sejmie walnym; • wyjaśnia rolę sejmików ziemskich w funkcjonowaniu parlamentaryzmu w XVI–XVII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI–XVII w. z parlamentaryzmem współczesnej Polski.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
W majątku szlacheckim	<ul style="list-style-type: none"> • folwark szlachecki • gospodarcza działalność szlachty • ustawy antychłopskie i antymieszczańskie • życie codzienne dworu szlacheckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „kmiemie”; • wymienia najważniejsze pomieszczenia dworu szlacheckiego; • wymienia najważniejsze rozrywki szlachty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „folwark”, „pańszczyzna”, „dwór”; • przedstawia gospodarczą działalność szlachty; • opowiada o edukacji dzieci szlacheckich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze zabudowania folwarku i wskazuje ich funkcje; • przedstawia funkcjonowanie folwarku szlacheckiego; • wyjaśnia przyczyny i sposoby powiększania majątków szlacheckich; • opisuje wygląd dworku szlacheckiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wyglądzie folwarku szlacheckiego; • wyjaśnia przyczyny uchwalenia przez szlachtę ustaw antychłopskich i antymieszczańskich; • wymienia najważniejsze ustawy wymierzone przeciw chłopom i mieszczanom; • wyjaśnia wpływ ustaw antychłopskich i antymieszczańskich na położenie tych grup społecznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i przedstawia informacje o narzędziach rolniczych używanych w produkcji rolnej w XVI–XVII w.
W Rzeczypospolitej Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia unii lubelskiej • pierwsza wolna elekcja • skutki wolnych elekcji • Warszawa nową stolicą kraju 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „unia”; • wskazuje na mapie Rzeczypospolitą Obojga Narodów; • wymienia dwóch pierwszych królów elekcyjnych w Polsce; • wskazuje na mapie państwa, z których pochodzili Henryk Walezy i Stefan Batory. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zawarcia unii realnej w Lublinie; • wskazuje na mapie Warszawę i wymienia króla Zygmunta III Wazę jako władcę, który uczynił ją stolicą kraju. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje, w jaki sposób wybierano króla, używając pojęć: „koronacja” (patrz rozdział „W blasku królewskiej korony”), „elekcja”, „pole elekcyjne”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza na taśmie chronologicznej daty: 1569 r. i 1573 r., oraz identyfikuje je z unią lubelską i pierwszą wolną elekcją; • omawia sytuację geopolityczną Rzeczypospolitej po zawarciu unii lubelskiej; • w oparciu o analizę mapy wyjaśnia powody przeniesienia stolicy z Krakowa do Warszawy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny wolnych elekcji i wyjaśnia zasady ich przeprowadzania; • opisuje skutki wolnych elekcji.

<p>W czasach potopu szwedzkiego w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • najazd Szwedów na Polskę (1655–1660) • postawa społeczeństwa w czasie najazdu szwedzkiego • obrona Jasnej Góry • Stefan Czarniecki bohaterem czasów potopu szwedzkiego • skutki wojen ze Szwedami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o analizę mapy wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, uwzględniając obronę Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego oraz ojca Augustyna Kordeckiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wojen ze Szwecją; • przedstawia najważniejsze wydarzenia potopu szwedzkiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasięg najazdu szwedzkiego w 1655 r. i postawy polskiej szlachty; • omawia skutki wojen ze Szwecją; • wyjaśnia, dlaczego najazd Szwedów nazwano „potopem”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego wobec najeźdźcy, ze szczególnym naciskiem na postać Stefana Czarnieckiego jako symbolu patriotycznej postawy.
<p>Wyprawa wiedeńska Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Turcy zagrożeniem dla Polski i Europy • wojny Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w. • odsiecz wiedeńska Jana III Sobieskiego • skutki wojen XVII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sytuuje w czasie wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego i zaznacza rok 1683 na taśmie chronologicznej; • wskazuje na mapie Rzeczpospolitą, Turcję, Austrię, Wiedeń. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „obłężenie”, „odsiecz”, „sułtan”, „husaria”; • wskazuje przyczyny zagrożenia tureckiego dla Polski i Europy; • opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „janczar”; • posługując się ilustracją, porównuje uzbrojenie janczara i husarza; • wskazuje na mapie Chocim i wyjaśnia znaczenie zwycięstwa chocimskiego dla Polski i hetmana Sobieskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wojnach Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w.; • przedstawia skutki wojen XVII w. dla położenia Rzeczypospolitej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i prezentuje informacje o innych bitwach (rozegranych podczas wojen z Turcją) i dowódcach wojsk polskich.

Wymagania na poszczególne oceny dla klasy V – 2 h

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Początek nowej epoki – średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • upadek imperium rzymskiego • życie ludzi na początku średniowiecza • wzrost znaczenia Kościoła • powstanie nowych państw w Europie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i zaznacza na taśmie chronologicznej datę upadku imperium rzymskiego – 476 r.; • wskazuje upadek imperium rzymskiego jako początek nowej epoki – średniowiecza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny podziału imperium rzymskiego na części wschodnią i zachodnią; • przedstawia przyczyny upadku starożytnego Rzymu; • wyjaśnia pojęcie „barbarzyńcy”; • posługując się mapą, wskazuje i nazywa państwa barbarzyńskie, powstałe na gruzach imperium rzymskiego; • zna wpływ łaciny na powstanie języków romańskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak doszło do powstania państw barbarzyńskich na gruzach imperium rzymskiego; • opowiada o położeniu ludności po upadku imperium rzymskiego; • wyjaśnia pojęcie „języki romańskie” i podaje ich przykłady. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w życiu ludzi na początku średniowiecza; • wyjaśnia przyczyny rozszerzenia się chrześcijaństwa w Europie; • przedstawia rolę duchownych w państwach barbarzyńskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje na temat plemienia Wandalów i wyjaśnia współczesne rozumienie pojęcia „wandal”.

<p>Wśród mieszkańców Biskupina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • położenie i wygląd osady w Biskupinie • wyposażenie chat w Biskupinie • zajęcia mieszkańców Biskupina 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje czas powstania osady w Biskupinie i zaznacza VIII w. p.n.e. na taśmie chronologicznej; • wymienia hodowlę i rolnictwo jako główne zajęcia mieszkańców Biskupina. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia położenie i wygląd osady w Biskupinie; • wymienia elementy obronne osady w Biskupinie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o zajęciach mieszkańców Biskupina; • opisuje elementy obronne osady wskazując ich funkcje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wyglądzie domostwa w Biskupinie, posługując się pojęciami: „palenisko”, „nary”; • wyjaśnia przyczynę upadku osady w Biskupinie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera dodatkowe informacje o osadzie w Biskupinie i prezentuje je w formie wskazanej przez nauczyciela.
---	---	--	---	--	---	--

<p>Nasi przodkowie – Słowianie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Słowianie, ich siedziby i zajęcia • wierzenia Słowian • obyczaje Słowian • system plemienny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza VI w. – czas pojawienia się Słowian w Europie – na taśmie chronologicznej; • wymienia zajęcia Słowian; • wymienia przykłady obrzędów słowiańskich, które przetrwały do dziś. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „plemię”; • nazywa i wskazuje na mapie siedziby Słowian (tereny Europy Środkowo-Wschodniej); • przedstawia wierzenia Słowian; • podaje przykłady miejsc, w których Słowianie czcili bogów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy etniczne Słowian i podaje przykłady współczesnych narodów do nich zaliczanych; • wymienia więzi łączące członków jednego plemienia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „wicz”; • wymienia najważniejszych bogów słowiańskich i ich dziedziny opiekuńcze; • wyjaśnia zasady funkcjonowania ustroju plemiennego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje i opowiada o dożynkach – obrzędzie słowiańskim, który przetrwał do dziś.
---	--	---	--	---	--	--

<p>Mieszko twórcą państwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zjednoczenie plemion przez Polan • Mieszko I władcą nowego państwa • przyczyny chrztu Polski w 966 r. • skutki i znaczenie chrztu Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę chrztu Polski – 966 r.; • wskazuje wiek X jako czas panowania Mieszka I i zaznacza go na taśmie chronologicznej; • wskazuje Mieszka I jako pierwszego historycznego władcę Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „dynastia”; • wskazuje ród Piastów jako pierwszą polską dynastię panującą; • wskazuje na mapie państwo Mieszka I, Gniezno i Poznań; • na podstawie mapy wymienia plemiona zamieszkujące ziemie polskie w X w.; • wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez plemię Polan; • na podstawie mapy wymienia sąsiadów Polski za panowania Mieszka I. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „misja chrystianizacyjna”; • wyjaśnia pochodzenie nazw „Polanie” i „Polska”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przyczyny przyjęcia chrztu przez Mieszka I; • wymienia korzyści płynące dla Polski z przyjęcia chrześcijaństwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla rozwoju państwa polskiego.
--------------------------------------	---	---	--	--	---	---

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	<ul style="list-style-type: none"> Bolesław Chrobry następcą Mieszka I cel i skutki misji św. Wojciecha przyczyny i znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego Bolesław Chrobry i Otton III – bohaterowie zjazdu gnieźnieńskiego koronacja Bolesława Chrobrego w 1025 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie przydomka „Chrobry”; zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę zjazdu gnieźnieńskiego – 1000 r.; wskazuje bohaterów zjazdu gnieźnieńskiego – Bolesława Chrobrego i Ottona III. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia krótko św. Wojciecha; opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego; wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Bolesława Chrobrego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej daty misji św. Wojciecha (997 r.) i koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.); przedstawia cel misji św. Wojciecha; opowiada o przebiegu misji św. Wojciecha; wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego dla państwa polskiego; wskazuje na mapie i nazywa tereny przyłączone do Polski przez Bolesława Chrobrego oraz miejscowość, w której powstało pierwsze w Polsce arcybiskupstwo. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zjazdu gnieźnieńskiego; omawia decyzje ogłoszone na zjeździe gnieźnieńskim i ich znaczenie; wyjaśnia znaczenie utworzenia w Polsce arcybiskupstwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia panowanie Bolesława Chrobrego.

Święty Wojciech – patron Polski	<ul style="list-style-type: none"> • życie i działalność św. Wojciecha • miejsca kultu św. Wojciecha 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje Gniezno jako miejsce kultu religijnego związanego ze św. Wojciechem; • wskazuje Drzwi Gnieźnieńskie jako najcenniejszy zabytek związany ze św. Wojciechem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługując się materiałem ilustracyjnym opowiada krótko o misji św. Wojciecha u Prusów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze etapy misji chrystianizacyjnej św. Wojciecha; • opowiada o postawie Bolesława Chrobrego wobec śmierci św. Wojciecha. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje św. Wojciecha. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i prezentuje w wybranej przez siebie formie informacje dotyczące Drzwi Gnieźnieńskich i relikwiarza św. Wojciecha; • wskazuje inne niż Gniezno miejscowości związane ze św. Wojciechem.
--	--	--	---	---	---	---

Trud rządu	<ul style="list-style-type: none"> • władca – jego prawa i obowiązki • urzędnicy i ich zadania • drużyna książęca i jej rola • dwór książęcy (królewski) • Gniezno pierwszą stolicą Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje Mieszka I i Bolesława Chrobrego jako pierwszych władców Polski; • zna tytuły pierwszych władców Polski – książę i król; • wskazuje Gniezno jako pierwszą stolicę Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „drużyna książęca”; • wyjaśnia zadania i znaczenie drużyny książęcej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejszych urzędników książęcych (królewskich); • wskazuje zadania rady monarszej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia prawa i obowiązki władcy w X–XII w.; • omawia zadania najważniejszych urzędników książęcych (królewskich); • opowiada krótko o życiu dworu książęcego (królewskiego) w X–XII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia i omawia uzbrojenie wojowników i pieszych z początków średniowiecza.
-------------------	---	---	---	---	--	--

<p>W blasku królewskiej korony</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koronacja i jej znaczenie • insygnia koronacyjne • zadania monarchiń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia insygnia koronacyjne: korona, jabłko, berło, miecz koronacyjny; • wskazuje Szczerbic jako miecz koronacyjny królów Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie koronacji dla monarchy i państwa; • przedstawia najważniejsze zadania monarchiń. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia warunki uzyskania korony królewskiej; • opowiada o przebiegu koronacji; • wyjaśnia nazwę miecza koronacyjnego królów Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „pomazaniec boży”; • opowiada o działalności monarchiń. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia symbolikę insygniów koronacyjnych.
<p>Życie w Polsce pierwszych Piastów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo polskie za pierwszych Piastów • miejsca powstawania grodów • wygląd, funkcja i znaczenie grodów • zajęcia mieszkańców grodu • funkcja podgrodzi i zajęcia ich mieszkańców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „gród”, „podgrodzie”; • wskazuje miejsca, w których powstawały grody. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „danina”; • wymienia grupy społeczne żyjące w Polsce X–XII w.; • wskazuje na ilustracji elementy obronne grodu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zajęcia grup społecznych Polski X–XII w.; • przedstawia zadania niektórych osad służebnych; • wymienia mieszkańców grodu i podgrodzi; • wskazuje zadania (zajęcia) mieszkańców podgrodzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „osady służebne”; • przedstawia funkcje grodu; • przedstawia i charakteryzuje obowiązki poddanych wobec monarchy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia znane grody powstałe na terenie regionu.
<p>Wśród zakonników</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie zgromadzeń zakonnych • życie w klasztorze • wygląd i zajęcia zakonników • św. Franciszek z Asyżu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „klasztor”; • charakteryzuje krótko św. Franciszka z Asyżu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „zakon”, „reguła zakonna”; • opisuje wygląd zakonników; • opowiada o życiu zakonnym używając pojęć: „modlitwa”, „praca”, „ubóstwo”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „tonsura”, „habit”; • przedstawia zajęcia zakonników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „benedyktyńska praca”; • opowiada o przygotowaniach do ślubów zakonnych; • wymienia przyrzeczenia ślubów zakonnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • we wskazanej przez nauczyciela formie przedstawia św. Franciszka z Asyżu i nauki jakie głosił.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca

<p>Za murami klasztoru</p>	<ul style="list-style-type: none"> • miejsca, w których budowano klasztory • wnętrza klasztorne i ich funkcje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia miejsca, w których budowano klasztory. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze części klasztoru i wskazuje ich funkcje: kościół, jadalnia, szkoła, izba szpitalna. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „skrytorium”, „opat”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje rolę opata w funkcjonowaniu wspólnoty zakonnej; • opowiada o wyglądzie klasztoru, wskazując funkcje jego pomieszczeń i zabudowań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zakony różnych obserwacji położone na terenie regionu.
<p>Klasztory mojego regionu i zabytki z nimi związane</p> <p>rozszerzenie do tematów</p> <p><i>Wśród zakonników i Za murami klasztoru</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalne klasztory i zabytki z nimi związane 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze klasztory miejscowości, regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krótko charakteryzuje wybrany klasztor w swojej miejscowości (lub regionie) i jego obserwację (regulę) zakonną. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł, samodzielnie zbiera informacje o wybranym klasztorze. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł, samodzielnie zbiera informacje o działalności zakonników na terenie regionu; • prezentuje pracę „Klasztory mojego regionu” w formie wskazanej przez nauczyciela. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wkład zakonów w rozwój kultury regionalnej.
<p>Kazimierz Wielki dobrym gospodarzem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kraków siedzibą królewską • polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego • założenie Akademii Krakowskiej • uczta u Wierzyńka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego; • zaznacza na taśmie chronologicznej datę 1364 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umiejscawia w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego i zaznacza je na taśmie chronologicznej; • wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego i wymienia państwa z nim sąsiadujące; • opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, wymieniając powstanie Akademii Krakowskiej i ucztę u Wierzyńka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady działań Kazimierza Wielkiego prowadzące do wzmocnienia państwa polskiego (odpowiedź powinna uwzględniać następujące zagadnienia: pokojowa polityka zagraniczna, rozwój handlu i rzemiosła, kolonizacja, budownictwo obronne, Akademia Krakowska, uczta u Wierzyńka). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • próbuje ocenić panowanie króla Kazimierza Wielkiego; • opowiada o uczcie u Wierzyńka; • na podstawie ilustracji identyfikuje uczestników uczty u Wierzyńka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o przykłady wyjaśnia powiedzenie: „Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”; • wymienia zabytki regionu powstałe w czasach Kazimierza Wielkiego.

Życie żaka	<ul style="list-style-type: none"> • nauka w średniowieczu • zasady funkcjonowania uniwersytetu w średniowieczu • życie codzienne krakowskich żaków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „żak”; • wskazuje na mapie Kraków jako miejsce założenia Akademii Krakowskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „bakalarz”; • opowiada o życiu żaków w średniowieczu; • wskazuje łacinę jako język wykładowy w średniowieczu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady funkcjonowania uniwersytetu w średniowieczu; • definiuje pojęcia: „otrzęsiny”, „toga”; • przedstawia etapy edukacji w średniowieczu; • zaznacza na taśmie chronologicznej rok 1364 i identyfikuje go z założeniem Akademii Krakowskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przedmioty nauczane w średniowiecznej szkole; • opowiada o tradycjach żaków krakowskich; • opowiada o życiu codziennym krakowskich żaków, używając pojęcia „otrzęsiny”, i porównuje je do życia współczesnych uczniów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady współczesnych tradycji szkolnych, nawiązujących do tradycji średniowiecznych; • wymienia miasta w Europie, w których w średniowieczu powstały uniwersytety.
Na zamku rycerskim	<ul style="list-style-type: none"> • zamki obronne, ich funkcja i lokalizacja • wygląd zamku – elementy obronne i mieszkalne • mieszkańcy zamku, ich zajęcia i rozrywki • kodeks rycerski • rycerze i ich powinności • Zawisza Czarny wzorem średniowiecznego rycerza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o ilustrację opowiada o życiu mieszkańców zamku w średniowieczu; • wskazuje elementy obronne zamku i wyjaśnia ich funkcje w czasie obrony. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wygląd średniowiecznego zamku; • wymienia miejsca lokalizacji zamków; • wymienia mieszkańców zamku średniowiecznego; • w oparciu o ilustrację opisuje strój rycerza; • wymienia Zawiszę Czarnego jako wzór średniowiecznego rycerza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy obronne zamku: fosa, most zwodzony, brama, mury obronne, wieże; • wymienia cechy średniowiecznego rycerza; • definiuje pojęcia: „kodeks rycerski”, „herb”; • wyjaśnia funkcję średniowiecznych zamków; • opisuje warunki życia mieszkańców zamku; • przedstawia wzór rycerskiej postawy na przykładzie Zawiszy Czarnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zamki obronne regionu lub te, które widział lub zna; • wyjaśnia zależność usytuowania zamków od ich funkcji obronnej; • wymienia te cechy średniowiecznego rycerza, które mają charakter ponadczasowy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia potrzebę naśladowania postaw rycerskich; • wskazuje potrzebę ochrony zamków jako pomników przeszłości.
Droga do rycerskiego pasa	<ul style="list-style-type: none"> • stopnie wtajemniczenia rycerskiego (paż – giermek – rycerz) • uroczystość pasowania na rycerza • turnieje rycerskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opisuje uroczystość pasowania na rycerza; • wymienia etapy drogi do rycerskiego pasa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „kodeks rycerski”, „turniej”, „pasowanie na rycerza”, „herb”; • wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje w tekście źródłowym informacje o umiejętnościach rycerza; • wymienia powinności paza, giermka i rycerza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o drodze do rycerskiego pasa, używając pojęć „paż”, „giermek”, „pasowanie na rycerza”; • opowiada o przebiegu turnieju rycerskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie tekstu źródłowego opowiada o przygotowaniu Tristana do pasowania na rycerza.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
<p>Zamki rycerskie</p> <p>rozszerzenie do tematów</p> <p><i>Na zamku rycerskim i Droga do rycerskiego pasa</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> zamki obronne, ich funkcja i lokalizacja wygląd zamku – elementy obronne i mieszkalne życie codzienne mieszkańców zamku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji opisuje wygląd średniowiecznego zamku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie materiału ilustracyjnego i tekstów źródłowych przedstawia zajęcia mieszkańców zamku; wymienia i wskazuje na ilustracji elementy obronne zamku: fosa, most zwodzony, brama, mury obronne, wieże. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zajęcia mieszkańców zamku, wcielając się w rolę prezentowanych postaci; omawia miejsca lokalizacji zamków rycerskich w średniowieczu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję zamków obronnych w średniowieczu i sporządza prezentację ukazującą słynne polskie zamki. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> sporządza portfolio ukazujące zamki średniowieczne znajdujące się w regionie i występujące w roli przewodnika oprowadza po nich rówieśników.
<p>W średniowiecznym mieście</p>	<ul style="list-style-type: none"> powstawanie miast w średniowieczu elementy obronne miast średniowiecznych wygląd i zabudowa średniowiecznego rynku miasta średniowieczne a współczesne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na planie miasta wskazuje elementy obronne i rynek, odczytuje nazwy znajdujących się na rynku budowli; wymienia budynki znajdujące się przy rynku średniowiecznego miasta i omawia ich funkcje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada o powstawaniu miast w średniowieczu i możliwościach ich lokowania; wymienia elementy obronne miasta, zapewniające bezpieczeństwo jego mieszkańcom; wyszukuje na planie miasta nazwy ulic, świadczące o specjalnościach rzemieślniczych; opisuje wygląd średniowiecznego miasta, używając pojęć: „rynek”, „mury miejskie”, „brama miejska”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na ilustracji elementy obronne miejskiej zabudowy i omawia ich funkcje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „samorząd miejski”, „burmistrz”, „rajcy”, „rada miejska”; omawia miejsca i sposoby lokowania średniowiecznego miasta, uwzględniając jego elementy obronne. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje wygląd miast w średniowieczu i miasta współczesnego; wymienia nazwy polskich miast powstałych w średniowieczu.

Mieszkańcy średniowiecznego miasta	<ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy średniowiecznych miast i ich zajęcia • cechy i ich zadania • warunki życia mieszkańców średniowiecznego miasta • czas wolny mieszkańców średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia mieszkańców średniowiecznego miasta; • na podstawie ilustracji opisuje wygląd warsztatu rzemieślniczego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „cech”; • opowiada o zajęciach kupców i rzemieślników; • wymienia nazwy specjalności średniowiecznych rzemieślników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego przez mieszkańców miast; • na podstawie ilustracji opowiada o pracy średniowiecznych rzemieślników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „mistrz cechowy”, „czeladnik”; • ukazuje zróżnicowanie społeczne średniowiecznego miasta; • omawia warunki życia i zajęcia jego mieszkańców; • opowiada, jak wyglądała nauka zawodu w średniowieczu: od ucznia do mistrza cechowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zanikania współcześnie wielu specjalności rzemieślniczych.
Dzień w średniowiecznym mieście	<ul style="list-style-type: none"> • dzień w średniowiecznym mieście w warsztatach wybranych średniowiecznych rzemieślników 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy społeczne mieszkające w mieście; • wymienia przykłady specjalności rzemieślniczych w średniowiecznym mieście i nazywa towary wyrabiane przez rzemieślników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o ilustrację zamieszczoną w podręczniku opowiada o życiu codziennym w średniowiecznym mieście. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym różniły się rozrywki ludzi w średniowiecznym mieście od rozrywek współczesnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie, w oparciu o ilustrację, opowiada o życiu codziennym mieszkańców średniowiecznego miasta. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozrywki mieszczan z rozrywkami mieszkańców zamku rycerskiego.
Wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • wygląd średniowiecznej wsi • zajęcia mieszkańców wsi • obowiązki chłopów wobec właściciela ziemi • życie codzienne mieszkańców wsi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opisuje wygląd średniowiecznej wsi; • opowiada o codziennej pracy mieszkańców wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o materiał ilustracyjny nazywa czynności wykonywane przez chłopów podczas prac polowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady uprawianych roślin i hodowanych zwierząt; • podaje przykłady obowiązków chłopów wobec właścicieli wsi; • opowiada o rozrywkach mieszkańców wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia wygląd średniowiecznej wsi; • wskazuje na ilustracji kościół, karczmę, młyn i wyjaśnia ich rolę w funkcjonowaniu wsi; • opisuje warunki życia mieszkańców wsi; • wymienia powinności chłopów wobec właścicieli wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie chłopów z życiem rycerza i mieszczanina; • wymienia narzędzia używane podczas prac polowych i porównuje pracę chłopów z pracą rolników współcześnie (zauważa znaczenie postępu cywilizacyjnego).

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Moje miasto w średniowieczu (projekt edukacyjny)	<ul style="list-style-type: none"> początki mojego miasta 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> na podstawie wskazanych materiałów źródłowych wyszukuje informacje o średniowiecznych początkach swojego miasta (swojej miejscowości). 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> wskazuje swoją miejscowość na mapie historycznej średniowiecznej Polski. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> korzystając z różnych źródeł, samodzielnie wyszukuje informacje o swoim mieście w średniowieczu. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> opowiada legendę związaną z początkami miasta, jego herbem; samodzielnie dokonuje selekcji materiału do portfolio o swoim mieście. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje projekt prezentacji tego zagadnienia (np. wystawę).

<p>Moje miasto w średniowieczu (projekt edukacyjny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wśród średniowiecznych rzemieślników w moim mieście 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o zgromadzony materiał wymienia specjalności rzemieślnicze, występujące w średniowieczu w swoim mieście. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> gromadzi materiał ilustracyjny obrazujący pracę rzemieślników w średniowieczu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> sporządza plan średniowiecznego miasta, nanosząc na niego (np. na podstawie nazw ulic) miejsca, w których znajdowały się średniowieczne warsztaty rzemieślnicze. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na przykładzie wybranej specjalności rzemieślniczej sporządza wykaz umiejętności, jakie musiał posiadać dany rzemieślnik. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje umiejętności rzemieślników średniowiecznych i współczesnych w zakresie jednej specjalności.
<p>Moje miasto w średniowieczu (projekt edukacyjny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> kalendarium wydarzeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> sporządza kalendarium najważniejszych wydarzeń w swoim mieście w okresie średniowiecza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> sporządza taśmę chronologiczną i umieszcza na niej najważniejsze wydarzenia ze średniowiecznej historii swojego miasta. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje krótki opis wybranych przez siebie wydarzeń wykonując kartki z kalendarza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> z zespołem klasowym przygotowuje inscenizację wybranego wydarzenia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> odnosi wydarzenia ze średniowiecznych dziejów miasta do wydarzeń z dziejów Polski; przygotowany materiał umieszcza w portfolio.
<p>Moje miasto w średniowieczu (projekt edukacyjny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> zapraszam Cię w podróż wehikułem czasu – prezentacja projektu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje materiał informacyjny, np. plakaty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w organizacji wystawy prac projektowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w prezentacji projektu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w prezentacji projektu, np. odgrywając rolę w inscenizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w prezentacji projektu, np. pełniąc funkcję przewodnika po średniowiecznym mieście.

Trudne sąsiedztwo	<ul style="list-style-type: none"> • Krzyżacy na ziemiach polskich • utworzenie państwa krzyżackiego i jego organizacja • polityka Krzyżaków wobec sąsiadów • zagarnięcie Pomorza Gdańskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wygląd rycerzy krzyżackich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski; • wskazuje na mapie Mazowsze, ziemię chełmińską Pomorze Gdańskie, państwo zakonne, Gdańsk, Malbork; • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej rok 1226. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o okolicznościach utworzenia państwa zakonnego; • przedstawia politykę Krzyżaków wobec Polski; • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę utraty przez Polskę Pomorza Gdańskiego – 1308 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia politykę prowadzoną przez Krzyżaków na podbitych terenach; • wyjaśnia okoliczności zagarnięcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków; • wyjaśnia znaczenie Pomorza dla państwa polskiego; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia samodzielnie zebrane wiadomości na temat organizacji zakonu krzyżackiego.
Jadwiga Andegaweńska – król Polski	<ul style="list-style-type: none"> • Jadwiga Andegaweńska królem Polski • dwór Jadwigi i jej zasługi dla rozwoju kultury polskiej • testament królowej Jadwigi • kult św. Jadwigi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza na taśmie chronologicznej wiek XIV – czasy, w których żyła Jadwiga Andegaweńska; • charakteryzuje królową Jadwigę. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasługi królowej Jadwigi dla kultury polskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności wstąpienia na tron Jadwigi Andegaweńskiej; • opowiada o życiu dworu królowej Jadwigi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa, na podstawie schematu, związki pokrewieństwa między Jadwigą a ostatnimi Piastami; • wyjaśnia, dlaczego Jadwiga Andegaweńska została uznana za świętą. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy album „Dzieło królowej Jadwigi”, poświęcony królowej Jadwidze i jej działalności.
Jadwiga i Jagiello – unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny unii polsko-litewskiej w Krewie • Władysław Jagiello królem Polski • bitwa pod Grunwaldem w 1410 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej daty unii w Krewie i bitwy pod Grunwaldem; • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego, Krewa, Grunwald. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej; • opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „unia personalna”; • opowiada o przebiegu bitwy pod Grunwaldem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o okolicznościach wstąpienia na tron Władysława Jagielly; • przedstawia zobowiązania Władysława Jagielly podjęte w Krewie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i przedstawia informacje o słynnych rycerzach, którzy brali udział w bitwie pod Grunwaldem.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca

<p>Wisłą do Gdańska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odzyskanie Pomorza Gdańskiego • wzrost znaczenia Wisły jako szlaku komunikacyjnego • spław rzeczny • rozkwit Gdańska i innych miast położonych na szlaku wiślanym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Wisłę, Gdańsk i miasta położone na szlaku wiślanym; • wymienia towary, którymi handlowano w Polsce w XV i XVI wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „spichlerz”, „spław rzeczny”; • wskazuje znaczenie Wisły jako szlaku komunikacyjnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarki polskiej po odzyskaniu Pomorza Gdańskiego; • opowiada o funkcjonowaniu spławu rzeczno; • wyjaśnia pojęcia: „szkuta”, „flisak”, „żuraw”, i posługuje się nimi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności odzyskania Pomorza Gdańskiego; • przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu 1466 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i przedstawia informacje o różnych jednostkach pływających, wykorzystywanych w spławie rzeczno w XVI wieku.
<p>Jedna epoka – dwa style</p>	<ul style="list-style-type: none"> • architektura i sztuka średniowiecza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje styl romański i gotycki jako style architektury średniowiecznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „styl” w architekturze i sztuce; • charakteryzuje krótko architekturę średniowiecza, podając najważniejsze cechy budowli romańskich i gotyckich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „witraż”, „portal”; • charakteryzuje założenia architektury romańskiej i gotyckiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowlę romańską z budowlą gotycką. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady zabytków gotyckich i romańskich w swojej okolicy lub regionie; • zbiera informacje i podaje przykłady najcenniejszych polskich zabytków pisanych; charakteryzuje je krótko.
<p>Zabytki architektury średniowiecznej mojego regionu</p> <p>rozszerzenie do tematu</p> <p><i>Jedna epoka – dwa style</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • zabytki romańskie i gotyckie regionu; ich charakterystyka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze zabytki romańskie i gotyckie miejscowości, regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje krótko wybrany zabytek średniowieczny swojej miejscowości lub regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł samodzielnie zbiera informacje o wybranym zabytku romańskim lub gotyckim regionu i prezentuje go w formie wskazanej przez nauczyciela. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy samodzielnie prezentację o najcenniejszych zabytkach romańskich i gotyckich regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wkład kultury regionalnej w rozwój kultury ogólnoswiatowej.

<p>Z Kolumbem ku nieznanym brzegom</p>	<ul style="list-style-type: none"> • średniowieczne wyobrażenia o Ziemi • przyczyny odkryć geograficznych • wielcy odkrywcy i ich wyprawy (Krzysztof Kolumb, Vasco da Gama, Ferdynand Magellan) • skutki wielkich odkryć geograficznych dla Europy i Ameryki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „karawela”, „Nowy Świat” (patrz rozdział „Dwa światy”), „Indianie”, „broń palna”; • wymienia odkrywców: Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana, Vasco da Gama; • umieszcza w czasie i w przestrzeni Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą wyprawę. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: „karawela”, „Nowy Świat” (patrz rozdział „Dwa światy”), „Indianie”, „broń palna”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i Ameryki; • wymienia nazwy towarów przywożonych z Nowego Świata do Europy (patrz rozdział „Dwa światy”). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny wielkich odkryć geograficznych; • wymienia wynalazki z dziedziny żeglugi, które umożliwiły dalekie wyprawy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny poszukiwania przez Europejczyków drogi morskiej do Indii; • wskazuje na mapie kierunki podróży znanych odkrywców; • wskazuje związek między wynalazkami z dziedziny żeglugi a podejmowaniem dalekich wypraw; • przedstawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich (patrz rozdział „Dwa światy”).
<p>Dwa światy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • najważniejsze odkrycia przełomu XV i XVI w. oraz wielcy odkrywcy • zmiany w życiu mieszkańców Starego i Nowego Świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie: kierunki podróży wielkich odkrywców, obszary Starego i Nowego Świata, tereny zajęte przez Hiszpanów i Portugalczyków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy towarów przywożonych ze Starego do Nowego Świata i odwrotnie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z nowo poznanych przez Europejczyków towarów wymienia te, bez których nie mogliby obyć się współcześni. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie odkryć geograficznych dla wymiany towarowej między Starym i Nowym Światem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega związek między odkryciami geograficznymi a zniszczeniem cywilizacji prekolumbijskich.
<p>Narodziny nowej epoki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • renesans – nowe spojrzenie na świat • ideał człowieka renesansu • wynalezienie druku i jego rola w upowszechnianiu kultury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „humanizm”; • wymienia wybitnych przedstawicieli renesansu, m.in. Leonarda da Vinci, Michała Anioła; • zaznacza na taśmie chronologicznej epokę renesansu; • wskazuje Włochy jako kolebkę renesansu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy człowieka renesansu; • przedstawia poglądy głoszone przez humanistów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o zmianach, jakie zaszły w życiu codziennym ludzi renesansu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „renesans” („odrodzenie”); • charakteryzuje postawę człowieka renesansu; • wyjaśnia, na czym polegało znaczenie wynalezienia nowej metody druku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia osiągnięcia wybitnych postaci epoki (Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Jana Gutenberga); • opowiada o sposobie drukowania książek.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Leonardo da Vinci – człowiek renesansu	<ul style="list-style-type: none"> Leonardo da Vinci przykładem człowieka renesansu wybrane dzieła Leonarda da Vinci 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o materiał ilustracyjny wymienia dzieła, z których zasłynął Leonardo da Vinci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje – w tekście i na podstawie źródeł ikonograficznych – informacje świadczące o nowatorskich projektach Leonarda da Vinci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady dokonań świadczące o geniuszu Leonarda da Vinci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego Leonarda da Vinci nazwano wielkim twórcą renesansu; na podstawie materiału ilustracyjnego opowiada o nowatorskich projektach Leonarda da Vinci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w czym przejawiał się geniusz Leonarda da Vinci; udowadnia, że dzieła artystów były odzwierciedleniem poglądów humanistów.
Renesansowy Wawel Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> potomkowie Władysława Jagiełły drogi przenikania idei renesansu do Polski Wawel renesansową siedzibą królów Polski życie dworskie na Wawelu w okresie panowania ostatnich Jagiellonów zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury polskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> identyfikuje czasy renesansu w Polsce z okresem panowania władców z rodu Jagiellonów; opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania ostatnich Jagiellonów, używając pojęć: „dwór”, „komnata”, „arras”, „paź”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie drzewa genealogicznego Jagiellonów wskazuje i wyjaśnia stopnie pokrewieństwa w rodzinie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „dwór”, „komnata”, „arras”, „paź”; wskazuje renesansowy charakter siedziby królewskiej na Wawelu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia drogi przenikania idei renesansowych do Polski; wyjaśnia pochodzenie i znaczenie pojęcia „włoszczyzna”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady zmian wprowadzonych na dworze przez królową Bonę; przedstawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury w Polsce.

<p>W renesansowym stylu – zabytki mojego regionu</p> <p>rozszerzenie do tematu</p> <p><i>Renesansowy Wawel Jagiellonów</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • zabytki renesansowe regionu i ich charakterystyka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze zabytki renesansowe miejscowości, regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krótko charakteryzuje wybrany zabytek renesansowy w swojej miejscowości lub w regionie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł samodzielnie zbiera informacje o wybranym zabytku renesansowym regionu i prezentuje go w formie wskazanej przez nauczyciela. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie tworzy prezentację o najcenniejszych zabytkach renesansowych regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wkład kultury regionalnej w rozwój kultury ogólnoswiatowej.
---	---	---	---	--	--	--

<p>W pracowni Mikołaja Kopernika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mikołaj Kopernik – człowiek renesansu • odkrycie Kopernika – teoria heliocentryczna • znaczenie odkrycia Kopernika 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: „uczony”, „astronom”, „odkrycie naukowe”; • opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „astronom”; • wskazuje na mapie miejscowości związane z życiem i działalnością Mikołaja Kopernika: Toruń, Frombork, Kraków, Olsztyn. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „teoria heliocentryczna”; • przedstawia Mikołaja Kopernika jako polskiego uczonego czasów renesansu; • wyjaśnienia istotę teorii heliocentrycznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o materiał ilustracyjny opisuje narzędzia badawcze, wykorzystywane w pracy uczonego; • przedstawia znaczenie teorii heliocentrycznej dla rozwoju nauki.
<p>Szlachta i król rządzi Rzeczpospolitą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • szlachta i jej zajęcia • pozycja stanu szlacheckiego w państwie • sejm walny i sejmiiki ziemskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zajęcia szlachty; • na podstawie ilustracji przedstawia skład sejmu walnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „sejm walny”, „sejmiki ziemskie”, „pospolite ruszenie”, „przywilej”; • zna rycerskie pochodzenie stanu szlacheckiego; • charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa; • wymienia najważniejszych urzędników królewskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zróżnicowanie w stanie szlacheckim; • opowiada o położeniu szlachty; • charakteryzuje zadania najważniejszych urzędników królewskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie; • wskazuje wpływ przywilejów na wyjątkową pozycję szlachty w Polsce XVI–XVII w.; • wymienia decyzje podejmowane na sejmie walnym; • wyjaśnia rolę sejмикów ziemskich w funkcjonowaniu parlamentaryzmu w XVI–XVII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI–XVII w. z parlamentaryzmem współczesnej Polski.
<p>W majątku szlacheckim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • folwark szlachecki • gospodarcza działalność szlachty • ustawy antychłopskie i antymieszczańskie • życie codzienne dworu szlacheckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „kmięcie”; • wymienia najważniejsze pomieszczenia dworu szlacheckiego; • wymienia najważniejsze rozrywki szlachty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „folwark”, „pańszczyzna”, „dwór”; • przedstawia gospodarczą działalność szlachty; • opowiada o edukacji dzieci szlacheckich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze zabudowania folwarku i wskazuje ich funkcje; • przedstawia funkcjonowanie folwarku szlacheckiego; • wyjaśnia przyczyny i sposoby powiększania majątków szlacheckich; • opisuje wygląd dworku szlacheckiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wyglądzie folwarku szlacheckiego; • wyjaśnia przyczyny uchwalenia przez szlachtę ustaw antychłopskich i antymieszczańskich; • wymienia najważniejsze ustawy wymierzone przeciw chłopom i mieszczańom; • wyjaśnia wpływ ustaw antychłopskich i antymieszczańskich na położenie tych grup społecznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i przedstawia informacje o narzędziach rolniczych używanych w produkcji rolnej w XVI–XVII wieku.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca

<p>Spacer po majątku szlacheckim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wygląd majątku szlacheckiego • zabudowania folwarczne i ich funkcje • zagrody chłopskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji wymienia zabudowania i miejsca majątku szlacheckiego: folwark, dwór, wsie, młyn, staw, las itd. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wyglądzie domu chłopskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o życiu i zajęciach mieszkańców majątku szlacheckiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia funkcje zabudowań i miejsc majątku szlacheckiego: młyna, stawu, kościoła itd. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje o najstarszych budowlach drewnianych swego regionu, ze szczególnym uwzględnieniem dworków szlacheckich i młynów.
<p>W Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia unii lubelskiej • pierwsza wolna elekcja • skutki wolnych elekcji • Warszawa nową stolicą kraju 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „unia”; • wskazuje na mapie Rzeczypospolitą Obojga Narodów; • wymienia dwóch pierwszych królów elekcyjnych w Polsce; • wskazuje na mapie państwa, z których pochodzili Henryk Walezy i Stefan Batory. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zawarcia unii realnej w Lublinie; • wskazuje na mapie Warszawę i wymienia króla Zygmunta III Wazę jako władcę, który uczynił ją stolicą kraju. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje, w jaki sposób wybierano króla, używając pojęć: „koronacja” (patrz: rozdział „W blasku królewskiej korony”), „elekcja”, „pole elekcyjne”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza na taśmie chronologicznej daty: 1569 r. i 1573 r., oraz identyfikuje je z unią lubelską i pierwszą wolną elekcją; • omawia sytuację geopolityczną Rzeczypospolitej po zawarciu unii lubelskiej; • w oparciu o analizę mapy wyjaśnia powody przeniesienia stolicy z Krakowa do Warszawy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny wolnych elekcji i wyjaśnia zasady ich przeprowadzania; • opisuje skutki wolnych elekcji.
<p>W czasach potopu szwedzkiego w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • najazd Szwedów na Polskę (1655–1660) • postawa społeczeństwa w czasie najazdu szwedzkiego • obrona Jasnej Góry • Stefan Czarniecki bohaterem czasów potopu szwedzkiego • skutki wojen ze Szwedami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o analizę mapy wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, uwzględniając obronę Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego oraz ojca Augustyna Kordeckiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wojen ze Szwecją; • przedstawia najważniejsze wydarzenia potopu szwedzkiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasięg najazdu szwedzkiego w 1655 r. i postawy polskiej szlachty; • omawia skutki wojen ze Szwecją; • wyjaśnia, dlaczego najazd Szwedów nazwano „potopem”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego wobec najeźdźcy, ze szczególnym naciskiem na postać Stefana Czarnieckiego jako symbolu patriotycznej postawy.

<p>Wyprawa wiedeńska Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Turcy zagrożeniem dla Polski i Europy • wojny Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w. • odsiecz wiedeńska Jana III Sobieskiego • skutki wojen XVII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sytuuje w czasie wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego i zaznacza rok 1683 na taśmie chronologicznej; • wskazuje na mapie Rzeczypospolitą, Turcję, Austrię i Wiedeń. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „obłężenie”, „odsiecz”, „sułtan”, „husaria”; • wskazuje przyczyny zagrożenia tureckiego dla Polski i Europy; • opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „janczar”; • posługując się ilustracją, porównuje uzbrojenie janczara i husarza; • wskazuje na mapie Chocim i wyjaśnia znaczenie zwycięstwa chocimskiego dla Polski i hetmana Sobieskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wojnach Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w.; • przedstawia skutki wojen XVII w. dla położenia Rzeczypospolitej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera i prezentuje informacje o innych bitwach (rozegranych podczas wojen z Turcją) i ich dowódcach.
<p>Pod hetmańską buławą – wybitni dowódcy Rzeczypospolitej XVII wieku</p> <p>rozszerzenie do tematów</p> <p><i>W czasach potopu szwedzkiego w XVII wieku i Wyprawa wiedeńska Jana III Sobieskiego</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybitni dowódcy i wielkie bitwy Rzeczypospolitej XVII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia wybitnych hetmanów Rzeczypospolitej w XVII w.: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego, Jana Sobieskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia miejsca wielkich bitew oręża polskiego w XVII wieku (Kircholm, Cecora, Warka, Chocim) i polskich dowódców; • charakteryzuje krótko postaci wybitnych hetmanów Rzeczypospolitej w XVII w.: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego, Jana Sobieskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera samodzielnie materiał ilustracyjny, informacje na temat jednego z wybitnych dowódców Rzeczypospolitej w XVII w. oraz bitew, w których dowodził. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowuje wraz z kolegami plakat „Pod hetmańską buławą”, przedstawiający jednego z wybranych hetmanów, i prezentuje go na forum klasy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowuje samodzielnie prezentację dotyczącą wszystkich omawianych w temacie postaci.
<p>W barokowym stylu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • architektura i sztuka baroku • wybrane zabytki polskiego baroku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na ilustracjach najważniejsze elementy charakterystyczne dla stylu barokowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia 1–2 przykłady zabytków polskiego baroku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje architekturę i sztukę barokową; • opisuje wygląd świątyni barokowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia założenia sztuki barokowej; • wymienia zabytki polskiego baroku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie samodzielnie zebranych informacji wymienia zabytki barokowe swego regionu; • w dowolnej formie prezentuje wybrany przez siebie zabytek barokowy.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Oświecony wiek XVIII	<ul style="list-style-type: none"> • ideologia oświecenia • trójpodział władzy według Monteskiusza • rozwój nauki, techniki i oświaty w dobie oświecenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje czas trwania epoki oświecenia (XVIII wiek) i zaznacza go na taśmie chronologicznej; • wymienia najważniejsze dokonania naukowe i techniczne epoki oświecenia (np. maszyna parowa). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie oświecenie; • przedstawia zmiany, które zaszły w oświacie w dobie oświecenia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze cechy ideologii oświecenia; • wyjaśnia wpływ ideologii oświecenia na rozwój nauki w XVIII wieku; • wskazuje wpływ dokonań naukowych i technicznych na zmiany w życiu ludzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała zasada trójpodziału władzy według Monteskiusza; • wskazuje te hasła głoszone w epoce oświecenia, które są obecnie powszechne np. równość wszystkich ludzi wobec prawa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje zastosowanie trójpodziału władzy we współczesnych systemach demokratycznych.
Rzeczpospolita w połowie XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • sytuacja Rzeczypospolitej w połowie XVIII wieku • sąsiedzi Rzeczypospolitej • polityka państw ościennych wobec Rzeczypospolitej • I rozbiór Rzeczypospolitej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia sąsiadów Polski w XVIII wieku; • wskazuje datę I rozbioru Rzeczypospolitej i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; • wymienia państwa, które dokonały I rozbioru i wskazuje je na mapie; • wskazuje na mapie zasięg I rozbioru. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegało niebezpieczeństwo wynikające z polityki państw ościennych wobec Rzeczypospolitej; • wyjaśnia przyczyny I rozbioru. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje źródło potęgi sąsiadów Rzeczypospolitej; • dokonuje oceny postawy społeczeństwa polskiego wobec trudnej sytuacji kraju. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sytuację Rzeczypospolitej w połowie XVIII wieku i wskazuje przyczyny jej słabości. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia samodzielnie różne postawy w społeczeństwie wobec rozbioru państwa na podstawie analizy obrazu Jana Matejki „Rejtan”.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
W kręgu oświeconego monarchy	<ul style="list-style-type: none"> ostatni władca Rzeczypospolitej <ul style="list-style-type: none"> rozwój oświaty w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII wieku kultura w walce o naprawę kraju 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia Stanisława Augusta Poniatowskiego jako ostatniego władcę Rzeczypospolitej; <ul style="list-style-type: none"> wymienia szkoły i instytucje kształcące młodzież w duchu reform oświeceniowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia konieczność przeprowadzenia reformy szkolnictwa i przedstawia jej cel; wskazuje cel wychowania i edukacji młodzieży w Rzeczypospolitej w 2. poł. XVIII wieku; <ul style="list-style-type: none"> podaje dwa przykłady naprawy państwa polskiego za 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie obiady czwartkowej; przedstawia cel organizowania obiadów czwartkowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Stanisława Augusta Poniatowskiego można nazwać władcą oświeconym; <ul style="list-style-type: none"> wymienia działania zmierzające do naprawy państwa w dziedzinach oświaty i kultury; przedstawia rolę teatru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada o zmianach, które zaszły w Warszawie za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego.
Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja	<ul style="list-style-type: none"> Rzeczpospolita po I rozbiorze cel obrad Sejmu Czteroletniego (1788–1792) reformy Sejmu Wielkiego Konstytucja 3 maja 1791 roku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje datę uchwalenia Konstytucji 3 maja (1791 rok) i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; wskazuje Stanisława Augusta Poniatowskiego i Stanisława Małachowskiego jako twórców konstytucji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie konstytucja; wymienia reformy uchwalone przez Sejm Wielki; przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja; wymienia najważniejsze zmiany wprowadzone przez Konstytucję 3 maja; <ul style="list-style-type: none"> wskazuje Konstytucję 3 maja jako przykład działań zmierzających do naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje cel obrad Sejmu Wielkiego; omawia najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia sytuację w Rzeczypospolitej po I rozbiorze; <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia konieczność przeprowadzenia reform ustrojowych w celu ratowania niezależności kraju; ocenia znaczenie reform Sejmu Wielkiego dla ratowania państwa polskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje samodzielnie obraz Jana Matejki „Konstytucja 3 maja”, wymieniając osoby przedstawione na obrazie, atmosferę, czas i miejsce wydarzeń przedstawionych na obrazie.

Wojna w obronie Konstytucji 3 maja	<ul style="list-style-type: none"> • konfederacja targowicka • wojna polsko-rosyjska 1792 • II rozbiór Rzeczypospolitej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje datę II rozbioru i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; • wymienia państwa, które dokonały II rozbioru. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie państwa, które dokonały II rozbioru, • wskazuje na mapie tereny, które Rzeczpospolita utraciła w wyniku II rozbioru. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wojny polsko-rosyjskiej (1792 rok); • opowiada o okolicznościach powstania orderu <i>Virtuti Militari</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie konfederacja; • przedstawia sytuację w Rzeczypospolitej po uchwaleniu Konstytucji 3 maja; <ul style="list-style-type: none"> • ocenia postawę targowiczán; • ocenia decyzję Stanisława Augusta Poniatowskiego o przystąpieniu do konfederacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera samodzielnie z różnych źródeł informacje o osobach, które jako pierwsze zostały uhonorowane orderem <i>Virtuti Militari</i>.
Pod dowództwem Kościuszki	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po II rozbiore • insurekcja kościuszkowska <ul style="list-style-type: none"> • postawy Polaków wobec zagrożenia niepodległości państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: naczelnik powstania, przysięga Kościuszki; • wymienia datę powstania kościuszkowskiego i zaznacza ją na taśmie chronologicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie kosynier; <ul style="list-style-type: none"> • wymienia Tadeusza Kościuszkę, Bartosza Głowackiego, Jana Kilińskiego jako przykłady osób walczących w obronie niepodległości kraju; • omawia wydarzenia powstania kościuszkowskiego (bitwa pod Raclawicami, insurekcja w Warszawie). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie insurekcja; • charakteryzuje postawę Tadeusza Kościuszki, Bartosza Głowackiego, Jana Kilińskiego podczas powstania kościuszkowskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po II rozbiore; <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego w 1794 roku; • wyjaśnia przyczyny upadku powstania kościuszkowskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia postawę społeczeństwa polskiego w sytuacji zagrożenia niepodległości państwa.

<p>III rozbiór i upadek I Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • III rozbiór Rzeczypospolitej • najważniejsze przyczyny upadku I Rzeczypospolitej w XVIII wieku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje datę: III rozbioru Rzeczypospolitej i zapisuje ją na taśmie chronologicznej; • wymienia państwa, które dokonały III rozbioru i wskazuje je na mapie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia okoliczności III rozbioru Rzeczypospolitej; • wskazuje i zaznacza na mapie konturowej zasięg poszczególnych rozbiorów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po upadku powstania kościuszkowskiego ; • wyjaśnia pojęcie I Rzeczypospolita. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza samodzielną analizę danych statystycznych i źródeł ikonicznych związanych z rozbiorami Rzeczypospolitej.
---	---	--	---	--	--	---

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Z ziemi włoskiej do Polski	<ul style="list-style-type: none"> • sytuacja Polaków po III rozbiorze • przyczyny emigracji po upadku I Rzeczypospolitej • Legiony Polskie we Włoszech • bohaterowie i dzieje Polski zapisane w <i>Mazurku Dąbrowskiego</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie Legiony Polskie we Włoszech; • wskazuje twórców legionów Jana Henryka Dąbrowskiego i Józefa Wybickiego; • podaje datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech i zapisuje ją na taśmie chronologicznej; • deklamuje z pamięci trzy pierwsze zwrotki <i>Mazurka Dąbrowskiego</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie emigracja; • wyjaśnia cel utworzenia Legionów Polskich we Włoszech; • opowiada o atmosferze i zasadach panujących wśród legionistów; • wskazuje na mapie Reggio. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności utworzenia Legionów Polskich; • wyjaśnia przyczyny tworzenia polskich oddziałów zbrojnych u boku Napoleona Bonaparte; • opowiada o okolicznościach powstania Pieśni Legionów Polskich we Włoszech. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje położenie Polaków po III rozbiorze państwa; • przedstawia przyczyny emigracji Polaków po III rozbiorze; • wskazuje źródło rekrutacji żołnierzy do polskich oddziałów wojskowych; • wyjaśnia dlaczego Legiony Polskie zostały wysłane na wyspę San Domingo. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia dzieje narodu polskiego zapisane w hymnie i łączy je z ich bohaterami.

<p>W listopadową noc 1830 roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • autonomia Królestwa Polskiego • przyczyny wybuchu powstania listopadowego <ul style="list-style-type: none"> • wybuch powstania w Warszawie • wojna z Rosją • postawa społeczeństwa polskiego wobec szansy na odzyskanie niepodległości <ul style="list-style-type: none"> • skutki powstania listopadowego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie represje; • wskazuje na mapie Królestwo Polskie; • wskazuje datę wybuchu powstania listopadowego i zapisuje ją na taśmie chronologicznej; • wymienia cele walki powstańców listopadowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie Królestwo Polskie; <ul style="list-style-type: none"> • omawia charakter walk powstania listopadowego; • wymienia przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniu listopadowym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zakres autonomii Królestwa Polskiego; • wskazuje postać Piotra Wysockiego jako inicjatora spisku powstańczego; • ocenia postawę społeczeństwa polskiego wobec konieczności prowadzenia wojny z Rosją. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie autonomia; • wyjaśnia przyczyny wybuchu powstania listopadowego; <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego powstanie w Warszawie przerodziło się w wojnę polsko-rosyjską • przedstawia przyczyny upadku powstania listopadowego; <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje skutki powstania listopadowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia postawę społeczeństwa polskiego wobec konieczności prowadzenia wojny z Rosją; <ul style="list-style-type: none"> • wykonuje zadanie domowe „Dzieje Piotra Wysockiego”, zbierając dodatkowe informacje o tej postaci.
---	--	---	---	---	---	---

<p>„Tulacza dola”, czyli o Wielkiej Emigracji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny i zasięg Wielkiej Emigracji • kierunki emigracji po powstaniu listopadowym • emigracyjna codzienność • kultura polska na emigracji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia kraje, do których udawali się emigranci z Polski i wskazuje je na mapie; • wymienia wybitnych przedstawicieli kultury polskiej, którzy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny emigracji po powstaniu listopadowym; • wskazuje zasługi wybitnych przedstawicieli kultury polskiej, którzy tworzyli na emigracji – Adama Mickiewicza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego emigracja po powstaniu listopadowym została nazwana „wielką”; • charakteryzuje twórczość Adama Mickiewicza i Fryderyka Chopina. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o życiu codziennym na emigracji; • wskazuje problemy polskich emigrantów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje na temat twórczości Fryderyka Chopina i Adama Mickiewicza i ich zasługach dla kultury polskiej. Tworzy portfolio.
<p>Powstanie styczniowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • cele działalności spiskowej po upadku powstania listopadowego <ul style="list-style-type: none"> • sytuacja polityczna w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX wieku • wybuch powstania styczniowego w 1863 roku • partyzancki charakter walk powstańczych • skutki i znaczenie powstania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje datę wybuchu powstania styczniowego i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; • wyjaśnia cel organizowania przez Polaków powstań narodowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia charakter walk w powstaniu styczniowym; • wyjaśnia przyczyny i cel działalności spiskowej Polaków po upadku powstania listopadowego; • wymienia przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: emisariusz, branka; • wyjaśnia zadania emisariuszy; • wyjaśnia przyczyny upadku powstania styczniowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wybuchu powstania styczniowego; • powiada o sytuacji w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego; • przedstawia okoliczności wybuchu powstania styczniowego; • omawia skutki i znaczenie powstania styczniowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje powstanie listopadowe z powstaniem styczniowym (cel walki, charakter walk); • ocenia szanse Polaków na zwycięstwo w organizowanych przez nich powstaniach.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
W zaborze rosyjskim	<ul style="list-style-type: none"> • polityka rusyfikacji • Polacy w obronie narodowych wartości • polscy artyści w zaborze rosyjskim 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie zabór rosyjski; • wskazuje tajne nauczanie jako przykład walki o język polski w nauczaniu; • wymienia artystów zasłużonych dla rozwoju kultury polskiej tworzących w zaborze rosyjskim – Henryka Sienkiewicza i Stanisława Moniuszkę. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cele polityki władz carskich wobec ludności polskiej po upadku powstania styczniowego; • wyjaśnia pojęcie tajne nauczanie; • opowiada, w jaki sposób Polacy walczyli z rusyfikacją; • wskazuje zasługi artystów tworzących w zaborze rosyjskim – Henryka Sienkiewicza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie rusyfikacja; • przedstawia cel polityki rusyfikacyjnej; • wyjaśnia cele tajnego nauczania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania władz carskich zmierzające do zrusyfikowania Polaków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje na temat twórczości Henryka Sienkiewicza i Stanisława Moniuszki i ich zasługach dla kultury polskiej. Tworzy portfolio.
Pod pruskim zaborem	<ul style="list-style-type: none"> • antypolska polityka rządu • walka o ziemię w zaborze pruskim • strajk szkolny we Wrześni 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie zabór pruski; • wskazuje strajk we Wrześni jako przykład walki o język polski w nauczaniu; • wskazuje datę strajku we Wrześni i zapisuje ją na taśmie chronologicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada krótko o polityce władz niemieckich wobec ludności polskiej; • opowiada o przyczynach strajku we Wrześni; • ocenia postawę dzieci wrzesińskich i ich rodziców. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie germanizacja; • opowiada, w jaki sposób Polacy walczyli z germanizacją. Podaje dwa przykłady; • opowiada o proteście Michała Drzymały; • wskazuje gospodarność i rzetelność jako sposób przeciwstawiania się działaniom germanizacyjnym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania władz niemieckich zmierzające do wynarodowienia Polaków; • przedstawia wyczerpująco sposoby walki Polaków z germanizacją. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje sytuację Polaków w zaborze pruskim z położeniem Polaków w zaborze rosyjskim, wskazując podobieństwa i różnice.

<p>W zaborze austriackim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • autonomia Galicji • rozwój kultury polskiej • Jan Matejko, Stanisław Wyspiański, Helena Modrzejewska i ich zasługi dla rozwoju kultury polskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie zabór austriacki; • wymienia artystów tworzących w Galicji – Jana Matejkę, Stanisława Wyspiańskiego, Helenę Modrzejewską. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: Galicja, autonomia; • wyjaśnia, dlaczego w zaborze austriackim swobodnie rozwijała się kultura polska; • wskazuje zasługi Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego i Heleny Modrzejewskiej dla rozwoju kultury polskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ autonomii na swobodny rozwój kultury i oświaty polskiej w zaborze austriackim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w czym przejawiała się autonomia Galicji; • opowiada o rozwoju kultury polskiej w Galicji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje na temat twórczości Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego i Heleny Modrzejewskiej i ich zasługach dla kultury polskiej. Tworzy portfolio.
<p>Za chlebem – emigracja zarobkowa Polaków</p>	<ul style="list-style-type: none"> • emigracja Polaków w 2. poł. XIX wieku • kierunki emigracji 2. poł. XIX wieku <ul style="list-style-type: none"> • położenie emigrantów • zasługi polskich emigrantów – Ernesta Malinowskiego i Rudolfa Modrzejewskiego dla rozwoju postępu technicznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza na taśmie chronologicznej 2. poł. XIX wieku; • nazywa i wskazuje na mapie kraje, które w 2. poł. XIX wieku przyjmowały emigrantów z ziem polskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: emigracja polityczna i emigracja zarobkowa; • rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o życiu Polaków na emigracji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje przyczyny emigracji Polaków w 1. i 2. poł. XIX wieku; • wskazuje przyczyny trudnego położenia polskich emigrantów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasługi polskich emigrantów – Ernesta Malinowskiego i Rudolfa Modrzejewskiego dla rozwoju postępu technicznego.

<p>Wiek pary i elektryczności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zastosowanie maszyny parowej • produkcja fabryczna • elektryczność i jej znaczenie • nowe sposoby komunikowania się 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia i posługuje się pojęciami: kolej żelazna, parowóz, statek parowy; • wyjaśnia, na czym polega produkcja fabryczna; • rozróżnia rzemieślniczy i fabryczny sposób produkcji; • zaznacza na taśmie chronologicznej 2. poł. XIX wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia i posługuje się pojęciami: maszyna parowa, silnik elektryczny, telegraf, fabryka; • wskazuje różnice między rzemieślniczym a fabrycznym sposobem produkcji; • wskazuje korzyści płynące z wynaleźnia elektryczności. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje zastosowanie maszyny parowej; • opowiada o nowych sposobach komunikowania się (np. podaje telegraf). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na przykładach przedstawia wpływ rozwoju cywilizacyjnego na poszczególne dziedziny życia (np. rozwój techniki a komunikacja i przemieszczanie się ludzi). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego XIX wiek został nazwany wiekiem pary i elektryczności.
--	--	---	---	--	---	---

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Odkrycia i wynalazki zmieniają świat	<ul style="list-style-type: none"> osiągnięcia medycyny Maria Skłodowska-Curie wynalazki w służbie człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje Marię Skłodowską-Curie jako przykład wybitnego naukowca XIX/XX wieku. <ul style="list-style-type: none"> zaznacza na taśmie chronologicznej rok 1903 i 1911 – daty otrzymania Nagrody Nobla przez Marię Skłodowską-Curie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje korzyści płynące dla człowieka, wynikające z osiągnięć medycznych; <ul style="list-style-type: none"> przedstawia w krótkiej wypowiedzi dokonania naukowe Marii Skłodowskiej-Curie; <ul style="list-style-type: none"> wymienia wynalazki, których dokonano na przełomie XIX i XX wieku: telefon, oświetlenie elektryczne, tramwaj, samochód, samolot, radio, film. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia osiągnięcia w medycynie, których dokonano w 2. poł. XIX wieku; <ul style="list-style-type: none"> wskazuje wynalazki, które przyczyniły się do: <ol style="list-style-type: none"> usprawnienia komunikacji szybszego przekazu informacji postępu w medycynie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje zmiany, które zaszły w życiu ludzi dzięki wynalazkom dokonanym na przełomie XIX i XX wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje na temat życia i dokonań Marii Skłodowskiej-Curie. Tworzy portfolio.
Miasto przemysłowe	<ul style="list-style-type: none"> nowe grupy społeczne warunki pracy w XIX wiecznej fabryce rozwój miast przemysłowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia kapitalistów i robotników jako nowe grupy społeczne, które powstały w 2. poł. XIX wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce; wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i posługuje się pojęciami: robotnicy, kapitaliści, miasto przemysłowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada o warunkach życia robotników w XIX wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykonuje zadanie domowe. Napisz krótkie opowiadanie pt: „Jeden dzień w XIX wiecznej fabryce”, w którym przedstawisz warunki pracy
Życie ludzi w XIX-wiecznym mieście	<ul style="list-style-type: none"> miasto w XIX wieku udogodnienia w życiu mieszkańców miast czas wolny zmiany w życiu kobiet 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje dwa udogodnienia w życiu mieszkańców miast wprowadzone w XIX wieku (np. wodociągi, tramwaje, oświetlenie ulic). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada o wyglądzie miasta XIX-wiecznego; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego przez mieszkańców XIX-wiecznego miasta. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje życie ludzi w XIX-wiecznych miastach z życiem współczesnych mieszkańców miast. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje zajęcia i wygląd, wskazując podobieństwa i różnice między miastami średniowiecznymi a miastami

<p>Przemiany na polskiej wsi w XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost produkcji rolnej • warunki życia mieszkańców wsi • czas wolny mieszkańców wsi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia nowe narzędzia, które w 2. poł. XIX wieku usprawniły produkcję rolną; • wymienia nowe uprawy, które zostały wprowadzone na skalę masową w XIX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposoby spędzania czasu wolnego przez mieszkańców wsi; • wymienia potrawy będące podstawą wyżywienia mieszkańców wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o wyglądzie zagrody chłopskiej; • opowiada o wyglądzie chłopskiej chaty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wzrostu produkcji rolnej, wskazując między innymi zniesienie pańszczyzny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje sposoby spędzania wolnego czasu mieszkańców wsi i mieszkańców miast w XIX wieku. Wskazuje przyczynę różnic.
<p>I wojna światowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny konfliktu • Wielka Wojna 1914–1918 • nowe rodzaje broni 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje czas trwania wojny światowej i 11 listopada 1918 r. jako datę zakończenia I wojny światowej, • zaznacza w/w daty na taśmie chronologicznej; • wskazuje na mapie państwa należące do dwóch wrogich bloków politycznych; • podaje przykład nowego rodzaju broni zastosowanej w I wojnie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny konfliktu między państwami europejskim; • uzasadnia, dlaczego konflikt zbrojny w latach 1918–1918 nazwany został I wojną światową; • wymienia nowe rodzaje broni zastosowane w I wojnie światowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia określenie Wielka Wojna dla działań wojennych w latach 1914–1918; • wyjaśnia pojęcie Ententa i państwa centralne oraz wymienia państwa należące do każdego z tych bloków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie posiadania kolonii dla rozwoju gospodarki państw europejskich; • wskazuje skutki przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach przedstawia skutki wykorzystania nowoczesnej techniki wojennej i samodzielnie przygotowuje prezentację multimedialną na ten temat.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Sprawa polska w czasie I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • nadzieje Polaków na odzyskanie niepodległości związane z wybuchem I wojny <ul style="list-style-type: none"> • czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę (konflikt państw zaborczych, działania dyplomatyczne) • 11 listopada 1918 r. – odzyskanie niepodległości • zasługi Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego i Romana Dmowskiego dla odzyskania niepodległości 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje dzień 11 listopada 1918 r. jako dzień odzyskania przez Polskę niepodległości i umieszcza datę na taśmie chronologicznej; • w oparciu o zgromadzony materiał ilustracyjny opowiada o sytuacji na ziemiach polskich w listopadzie 1918 r.; • wymienia Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego jako postaci związane z walką o niepodległość Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego; • wymienia czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę; • wymienia polskie jednostki wojskowe działające podczas I wojny światowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje, że konflikt między zaborcami Polski był dla Polaków szansą na niepodległość; • porównuje działania na rzecz odzyskania niepodległości przez Polskę podejmowane przez Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie tekstów źródłowych przedstawia sytuację ziem polskich w pierwszych dniach niepodległości; • wyjaśnia, dlaczego dlatego wybuch I wojny światowej obudził w Polakach nadzieje na odzyskanie niepodległości; • uzasadnia, dlaczego Józef Piłsudski stworzył Legiony u boku armii austriackiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o informacje z różnych źródeł wyjaśnia, na czym polegały zabiegi dyplomatyczne Ignacego Jana Paderewskiego i Romana Dmowskiego, podejmowane dla sprawy niepodległości Polski; • wymienia dowódców i twórców polskich jednostek wojskowych, działających podczas I wojny światowej.

<p>Konferencja pokojowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • traktat wersalski • zmiany terytorialne w Europie • postanowienia w sprawie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie konferencja pokojowa; <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje Paryż, jako miejsce obrad konferencji pokojowej; • podaje przykłady postanowień traktatu wersalskiego w sprawie Polski i Niemiec. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany terytorialne w Europie po I wojnie światowej; • wyjaśnia pojęcie traktat wersalski; <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Polski i Niemiec; • wymienia Ignacego Jana Paderewskiego i Romana Dmowskiego jako przedstawicieli Polski podczas obrad konferencji pokojowej w Paryżu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa i uzasadnia cel zwołania konferencji pokojowej; • wyjaśnia, dlaczego traktat pokojowy jest nazywany traktatem wersalskim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego konferencja pokojowa nie zajmowała się wyznaczeniem wschodniej granicy Polski; • wymienia i wskazuje na mapie państwa, które powstały w Europie po I wojnie światowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje informacje z różnych źródeł o zasługach Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego dla sprawy niepodległości Polski.
------------------------------------	--	---	--	---	--	--

Państwo w nowych granicach	<ul style="list-style-type: none"> • czynniki decydujące o kształcie granic niepodległej Polski (powstania w Wielkopolsce i na Śląsku, wojna polsko-bolszewicka). <ul style="list-style-type: none"> • plebiscyty na Śląsku • walki o Lwów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje dzień 27 grudnia 1918 r. jako dzień wybuchu powstania wielkopolskiego i dzień 15 sierpnia 1920 r. jako dzień bitwy warszawskiej, umieszcza te daty na taśmie chronologicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia powstania w Wielkopolsce i na Śląsku oraz wojnę polsko-bolszewicką jako wydarzenia, które przyczyniły się do ukształtowania granic niepodległego państwa polskiego; • opowiada o okolicznościach wybuchu powstania wielkopolskiego i roli, jaką odegrał w nim Ignacy Jan Paderewski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego rocznica bitwy warszawskiej obchodzona jest jako Święto Wojska Polskiego; • wskazuje na mapie tereny ziem polskich, o które toczyły się walki zbrojne i plebiscytowe; • wyjaśnia pojęcie „orłęta lwowskie”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek przyczynowo-skutkowy między zwycięstwem powstania wielkopolskiego, a włączeniem Wielkopolski do odrodzonej II RP. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prezentację na temat kształtowania się granic II RP.
Odrodzona Rzeczpospolita	<ul style="list-style-type: none"> • obszar, granice i ludność II Rzeczypospolitej <ul style="list-style-type: none"> • trudności w scalaniu państwa polskiego • sukcesy młodego państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów; • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące terytorium II RP. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady trudności w scalaniu państwa polskiego; • wymienia przykłady sukcesów w odbudowie państwa; • w oparciu o tekst podręcznika sporządza kalendarium wydarzeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, przytaczając dane, że II RP była państwem wielonarodowościowym; • wyjaśnia, na czym polegały trudności w scalaniu państwa polskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia funkcjonowanie władzy w odrodzonym państwie polskim – (zasada trójpodziału); <ul style="list-style-type: none"> • ocenia na wybranych przykładach sukcesy młodego państwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje pod względem wielkości terytorium II RP z terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów i formułuje wnioski.

<p>Europa zmierza ku wojnie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dojście Hitlera do władzy • rządy nazistów w Niemczech • komunizm w Związku Radzieckim • dyktatorska polityka Hitlera i Stalina 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Niemcy i ZSRR oraz nazywa ich przywódców Hitlera i Stalina. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sytuację Niemiec po zakończeniu I wojny światowej; <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady obrazujące codzienne życie ludności w państwach totalitarnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie państwo totalitarne i kojarzy je z Niemcami i Związkiem Radzieckim; • wyjaśnia, jak funkcjonowało państwo totalitarne; <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady polityki nazistów wobec Żydów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa w systemie władzy w państwie Hitlera i w państwie Stalina; • podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw; <ul style="list-style-type: none"> • wymienia metody, za pomocą których Hitler i Stalin utrzymywali posłuch społeczeństwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, podając przykłady, na czym polegał kult jednostki; <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, korzystając z mapy, dlaczego sposób sprawowania władzy przez Hitlera i Stalina stanowił realne zagrożenie dla Polski i Europy.
--	--	---	---	---	---	--

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wybuch II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> wybuch II wojny światowej 1 września 1939 r. wojna na dwa fronty – atak ZSRR postawa Polaków we wrześniu 1939 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę; wymienia i umieszcza na taśmie chronologicznej daty agresji Niemiec i ZSRR na Polskę; wymienia przykłady bitew września 1939 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada, podając przykłady, o postawie Polaków podczas walk września 1939 r.; wyjaśnia znaczenie pojęcia wojna na dwa fronty; wskazuje na mapie kierunki niemieckich i radzieckich uderzeń na Polskę we wrześniu 1939 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie miejsca bitew wrześniowych; przedstawia sytuację Polski we wrześniu 1939 r., uwzględniając osamotnienie w walce z najeźdźcą; podaje przykłady bohaterstwa ludności cywilnej i żołnierzy we wrześniu 1939 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia postawę społeczeństwa polskiego podczas walk wrześniowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje informacje na temat sytuacji swojego regionu we wrześniu 1939 r. i/lub sytuacji ludności cywilnej we wrześniu 1939 r.
W okupowanej Polsce	<ul style="list-style-type: none"> polityka okupantów położenie ludności żydowskiej życie ludności na okupowanych terytoriach Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia, wskazując na mapie, podział ziem polskich dokonany przez okupantów; wymienia formy terroru stosowane przez okupantów wobec ludności polskiej; wyjaśnia pojęcie getto; podaje datę powstania w getcie warszawskim i umieszcza ją na taśmie chronologicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach politykę Stalina i Hitlera wobec ludności polskiej na okupowanych terenach; omawia na przykładach politykę niemiecką wobec ludności żydowskiej; wyjaśnia pojęcie obóz zagłady. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec społeczeństw i państw podbitych; wyjaśnia, dlaczego pomoc ludności żydowskiej była dla Polaków wielkim wyzwaniem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje politykę okupantów wobec ludności podbitych terenów; uzasadnia na wybranych przykładach, że okupanci za pomocą różnych metod prowadzili planową politykę wyniszczenia narodu polskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia ideę przyznawania medalu Sprawiedliwy wśród narodów świata i wyszukuje nazwiska osób, które otrzymały taki medal. uzasadnia na wybranych przykładach, że Polacy, ryzykując własnym życiem, pomagali ludności żydowskiej.

<p>Polacy w walce z okupantem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • formy oporu społeczeństwa wobec okupantów (walka zbrojna i cywilna) <ul style="list-style-type: none"> • przykłady walki Polaków z okupantem w kraju i poza granicami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady walki zbrojnej i walki cywilnej z okupantem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: walka zbrojna i walka cywilna, Armia Krajowa; • wyjaśnia pojęcie Szare Szeregi i podaje przykłady walki harcerzy z okupantem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „Polskie Państwo Podziemne”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach funkcjonowanie „Polskiego Państwa Podziemnego”; • podaje przykłady walki Polaków z okupantem poza granicami kraju, wykorzystując informacje z różnych źródeł. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, przytaczając argumenty, że żart i piosenka były ważnym orężem w walce z okupantem; • wyszukuje informacje z różnych źródeł o formach walki z okupantem w swoim regionie.
--	---	---	--	---	--	--

Powstanie warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • okoliczności wybuchu powstania warszawskiego <ul style="list-style-type: none"> • przebieg powstania • życie codzienne powstańczej stolicy • postawa ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje datę wybuchu powstania warszawskiego i zapisuje ją na taśmie chronologicznej; <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opowiada o przebiegu powstania i życiu codziennym powstańczej stolicy. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności wybuchu powstania warszawskiego; • opisuje postawę ludności cywilnej, żołnierzy i harcerzy Szarych Szeregów. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • opisuje postawę ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy; • wymienia zadania, które w czasie powstania wykonywali harcerze z Szarych Szeregów. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny wybuchu powstania warszawskiego i wyjaśnia, dlaczego powstanie zakończyło się klęską; • opisuje postawy Niemców wobec ludności powstańczej Warszawy. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje z różnych źródeł informacje, w jaki sposób utrwalona została pamięć o młodych warszawskich powstańcach.
II wojna światowa wojną totalną	<ul style="list-style-type: none"> • strony konfliktu oraz zasięg działań wojennych • wojna totalna – sposoby prowadzenia walki • najnowsza technika w służbie wojny • zakończenie wojny w 1945 r. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje daty trwania II wojny światowej i datę jej zakończenia oraz zapisuje je na taśmie chronologicznej; <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia strony konfliktu; • wymienia nowe rodzaje broni wykorzystane w II wojnie 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie koalicja antyhitlerowska i przedstawia cel, jaki sobie stawiała. • opowiada o okrucieństwach II wojny światowej. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego konflikt zbrojny w latach 1939–1945 nazywamy II wojną światową • wymienia państwa koalicji antyhitlerowskiej. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady okrucieństw okupantów podczas III wojny światowej; • wyjaśnia skrót ONZ i przedstawia cel działania tej organizacji. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • porównuje broń wykorzystaną podczas działań II wojny światowej z bronią wykorzystaną podczas I wojny; <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia udział Polaków w walkach II wojny światowej, wyszukując informacji z różnych źródeł.
Powstanie PRL-u	<ul style="list-style-type: none"> • obszar i sąsiedzi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej • odbudowa kraju ze zniszczeń wojennych <ul style="list-style-type: none"> • sposób sprawowania władzy w Polsce • zależność PRL od ZSRR i jej przejawy 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie granice powojennej Polski i wymienia jej sąsiadów; • opowiada o sprawowaniu władzy w powojennej Polsce. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • opowiada na przykładach o odbudowie Polski ze zniszczeń wojennych; • wyjaśnia pojęcia cenzura i dyktatura. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie granice powojennej Polski i porównuje je z granicami II Rzeczypospolitej; <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o sposobie sprawowania władzy w Polsce, używając pojęć dyktatura partii komunistycznej. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na przykładach przejawy zależności od ZSRR; • omawia zmiany granic i składu narodowościowego PRL-u z II RP. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • podaje, wyszukując informacje z różnych źródeł, przykłady stosowania cenzury w II RP.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Życie w PRL-u	<ul style="list-style-type: none"> • problemy dnia codziennego mieszkańców PRL-u • szkolnictwo w PRL-u 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia problemy dnia codziennego w PRL-u; • opisuje zmiany, jakie dokonały się na wsi w PRL-u. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o sposobie sprawowania władzy w Polsce, używając pojęcia planowanie centralne; • wyjaśnia pojęcie awans społeczny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na przykładach, czym polegał awans społeczny w PRL-u. • wymienia sukcesy PRL-u, zaliczając do nich m.in. likwidację analfabetyzmu i rozwój szkolnictwa; • wyjaśnia, co to były PGR-y. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy społeczne, które przestały istnieć w Polsce powojennej i wskazuje tego przyczyny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje problemy życia w PRL-u do problemów dnia codziennego występujących współcześnie.
Walka o demokrację	<ul style="list-style-type: none"> • brak swobód demokratycznych w Polsce <ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo wobec władzy PRL-u (strajki, walka bez przemocy, powstanie i działania NSZZ „Solidarność” • nieudane próby przywrócenia demokracji <ul style="list-style-type: none"> • stan wojenny w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny niezadowolenia społeczeństwa; • wskazuje datę wprowadzenia stanu wojennego i umieszcza ją na taśmie chronologicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie skrótu NSZZ „Solidarność”; • wskazuje strajk jako formę protestu robotników w PRL-u; • identyfikuje Lecha Wałęsę jako przywódcę NSZZ „Solidarność”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje okoliczności powstania NSZZ „Solidarność”; <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o sposobie sprawowania władzy w Polsce, używając pojęcia opozycja demokratyczna; • przedstawia przykłady świadczące o braku swobód demokratycznych w PRL-u; • na podstawie informacji z różnych źródeł przedstawia postać Lecha Wałęsę jako przywódcę NSZZ „Solidarność”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia samodzielnie różne postawy Polaków w czasach walki o demokrację; • wyjaśnia pojęcie „walka bez przemocy”; <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji i tekstów źródłowych opowiada o czasach „Solidarności”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia postawy społeczeństwa polskiego wobec trudnej sytuacji kraju; • wyjaśnia, czym charakteryzował się stan wojenny w Polsce; <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje informacji z różnych źródeł na temat okoliczności powstania NSZZ „Solidarność” i wprowadzenia stanu wojennego w Polsce.

Narodziny III Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • narodziny III Rzeczypospolitej w 1989 r. <ul style="list-style-type: none"> • pokojowa rewolucja w 1989 r. w Polsce i jej skutki • przemiany w życiu politycznym • przemiany w życiu społecznym i gospodarczym 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje datę 4 czerwca 1989 r. jako datę powstania III Rzeczypospolitej i umieszcza ją na taśmie chronologicznej; <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady zmian, jakie zaszły w Polsce w 1989 r. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sytuację polityczną u schyłku PRL-u; • przedstawia okoliczności narodzin III Rzeczypospolitej; • wymienia postanowienia „Okrągłego Stołu”. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • *wyszukuje w różnych źródłach informacje o postaciach, które odegrały decydującą rolę w wydarzeniach 1989 r.; • wyjaśnia na przykładach pojęcie kompromisu. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, przytaczając argumenty, dlaczego rok 1989 był ważny dla Polski i Polaków; • omawia na przykładach przemiany, jakie nastąpiły w Europie w 1989 r. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, wykorzystując informacje z różnych źródeł, dlaczego w 1989 r. komuniści w Polsce zdecydowali się na ustępstwa wobec opozycji; • ocenia zmiany, które nastąpiły w gospodarce i życiu politycznym kraju w 1989 r.
Świat na początku XXI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • prawa człowieka we współczesnym świecie i ich respektowanie <ul style="list-style-type: none"> • pomoc potrzebującym • organizacje międzynarodowe i ich działalność <ul style="list-style-type: none"> • zagrożenia i problemy współczesnego świata oraz sposoby ich rozwiązywania (nędza, konflikty zbrojne, terroryzm, instytucje i programy pomocowe) 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady problemów współczesnego świata; • wymienia nazwy organizacji międzynarodowych, które zajmują się niesieniem pomocy potrzebującym. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wymienia prawa człowieka; • podaje przykłady nierespektowania praw człowieka we współczesnym świecie. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • omawia problemy współczesnego świata i wskazuje te, które są wynikiem działalności człowieka i te, które są od niego niezależne. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o różne źródła i na wybranych przykładach przedstawia pomoc państw i organizacji pozarządowych dla krajów biednych lub dotkniętych wojną lub klęskami żywiołowymi. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o informacje z różnych źródeł przedstawia działania pomocowe podejmowane przez społeczność lokalną.

Konflikty zbrojne we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> • świat konfliktów • przyczyny konfliktów we współczesnym świecie • skutki światowych konfliktów • ONZ i jej działalność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady występowania konfliktów we współczesnym świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa cel powstania ONZ i wymienia jej zadania; • wskazuje na mapie miejsca światowych konfliktów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia i wyjaśnia przyczyny konfliktów we współczesnym świecie i wskazuje skutki tych konfliktów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o wybrany konflikt przedstawia jego przyczyny, zasięg i skutki. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia na wybranym przykładzie, korzystając z informacji z różnych źródeł, działania ONZ, mające na celu łagodzenie lub rozwiązanie konfliktu.
--	---	---	---	--	---	---

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Świat stał się mniejszy	<ul style="list-style-type: none"> globalizacja jej przyczyny i przejawy media elektroniczne i zasady ich wykorzystania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia środki komunikacji ułatwiające szybkie przemieszczanie się ludzi; wyjaśnia pojęcie globalizacja. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady globalizacji; na wybranych przykładach przedstawia stanowiska zwolenników i krytyków globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na wybranych przykładach, co oznacza powiedzenie "świat stał się mniejszy" lub „świat na wyciągnięcie ręki”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> prezentuje swoje poglądy na temat globalizacji, argumentując swoje stanowisko. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje informacje z różnych źródeł na temat aktualnych wystąpień zwolenników i przeciwników globalizacji.
Media elektroniczne	<ul style="list-style-type: none"> różne źródła informacji media elektroniczne pożytki i zagrożenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia różne źródła pozyskiwania informacji; w oparciu o konkretny przykład jednego z mediów elektronicznych wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z jego stosowania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia korzyści, jakie wynikają z istnienia i stosowania mediów elektronicznych; wymienia przykłady zagrożeń wynikających ze stosowania mediów elektronicznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia wpływ, jaki mają media elektroniczne na życie człowieka; wskazuje pożytki wykorzystywania mediów elektronicznych w życiu codziennym zebrane z różnych źródeł. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia, przedstawiając argumenty, zagrożenia, jakie niesie za sobą powszechne stosowanie mediów elektronicznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokonuje oceny zagrożeń wynikających z korzystania z Internetu; formułuje zasady bezpiecznego korzystania z Internetu.
Polska krajem demokratycznym	<ul style="list-style-type: none"> położenie Polski w Europie demokratyczny charakter państwa polskiego; wolne wybory, wolności słowa, wolne media konstytucja 1997 r. dokumentem określającym prawa i obowiązki obywateli władza w Rzeczypospolitej – system polityczny w Polsce po 1989 r. obywatel w demokratycznym państwie – jego prawa i obowiązki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady problemów współczesnego państwa; wymienia przykłady praw i obowiązków obywatela w demokratycznym państwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia, w czym przejawia się funkcjonowanie demokratycznego państwa; wyjaśnia pojęcia emigracja i wskazuje na mapie główne kierunki emigracji w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> formułuje argumenty wskazując na demokratyczny charakter państwa polskiego; podaje przykłady działań Polski na rzecz utrzymania pokoju na świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o informacje z różnych źródeł wskazuje przyczyny emigracji w Polsce; wyszukuje w Internecie informacje o organizacjach międzynarodowych działających na rzecz utrzymania pokoju na świecie, do których należy Polska i prezentuje przykłady takich działań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na przykładzie swojej gminy wyjaśnia, na czym polegają problemy współczesnego społeczeństwa.